

Janusz Odziemkowski

Kalendarium II Rzeczypospolitej

Niepodległość i Pamięć 5/4 (13), 175-223

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Janusz Odziemkowski

Kalendarium II Rzeczypospolitej

Rok 1918

28.X - w Krakowie utworzono Polską Komisję Likwidacyjną złożoną z przedstawicieli głównych sił politycznych (socjaliści, ludowcy, endecy, konserwatyści). Komisja uznała się za władzę zwierzchnią Galicji.

1.XI - wybuch walk polsko-ukraińskich we Lwowie.

6/7.XI - w Lublinie powstał Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej z Ignacym Daszyńskim jako premierem i E. Śmigłym Rydzem jako ministrem wojny. Rząd ogłosił obalenie Rady Regencyjnej i proklamował Polskę republiką.

9.XI - Początek rozbrajania Niemców na terenach Królestwa Polskiego.

10.XI - Józef Piłsudski przybył do Warszawy z miejsca swego internowania w twierdzy magdeburgskiej.

14.XI - Rada Regencyjna przekazała władzę w ręce J. Piłsudskiego i rozwiązała się.

17.XI - powołanie centro-lewicowego rządu Jędrzeja Moraczewskiego.

20.XI - w Warszawie powstał Komitet Obrony Kresów Wschodnich.

22.XI - dekret rządu o tymczasowym ustroju państwa. Polska jest republiką, Piłsudski Tymczasowym Naczelnikiem Państwa i Naczelnym Wodzem.

23.XI - dekret Naczelnika Państwa o ośmiogodzinnym dniu pracy.

28.XI - dekret o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego.

30.XI - Anglia i Francja podjęły decyzję o dopuszczeniu przedstawicieli Polski do pertraktacji pokojowych.

3-5.XII - obrady Sejmu Dzielnicowego w Poznaniu. Sejm powołał Naczelną Radę Ludową i zażądał od państw koalicji przyłączenia ziem byłego zaboru pruskiego do Polski.

9.XII - inauguracja Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

24.XII - formowanie się polskiej samoobrony Wilna w związku ze zbliżaniem się Armii Czerwonej do miasta.

27.XII - wybuch powstania wielkopolskiego.

Rok 1919

3.I - dekret o Inspekcji Pracy

5.I - nieudany zamach stanu w Warszawie dokonany przez grupę osób skupionych wokół E. Sapiehy i płk. M. Januszajtisa.
Samoobrona polska po walkach z Armią Czerwoną opuściła Wilno.

10.I - rząd powołał Komisję Rządzącą dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Odsiecz Lwowa. Po przełamaniu pierścienia wojsk ukraińskich oblegających miasto, do Lwowa weszły oddziały grupy „Bug” gen. J. Romera.

12.I - Rada Ludowa Poznania mianowała gen. J. Dowbór-Muśnickiego naczelnym wodzem wojsk powstania wielkopolskiego.

16.I - rząd Ignacego Paderewskiego.

21.I - rozkaz Naczelnego Wodza o zaliczeniu weteranów 1863 roku w szeregi Wojska Polskiego z prawem noszenia munduru w dni uroczyste.

21.I - wojska czeskie uderzyły na Śląsk Cieszyński i po trzydniowych walkach wyparły słabe oddziały gen. F. Latinika.

26.I - pierwsze w niepodległej Polsce wybory parlamentarne. Zwycięstwo prawicy.

3.II - podpisanie w Paryżu polsko-czeskiego układu o tymczasowym podziale Śląska Cieszyńskiego.

Dekret o jednorazowym podatku od nieruchomości i majątków pieniężnych obywateli na rzecz skarbu państwa.

5.II - dekret Naczelnika Państwa o utworzeniu Państwowego Banku Rolnego.

7.II-dekret o powszechnym obowiązku służby wojskowej.
Dekret o powszechnym obowiązku szkolnym.

10.II - otwarcie Sejmu Ustawodawczego w Warszawie.

12.II - przybycie do Warszawy misji koalicyjnej, która miała zbadać potrzeby ekonomiczne i wojskowe Polski. Utworzenie Komisji do Spraw Polskich na konferencji pokojowej w Paryżu.

18.II - zakończenie działań zbrojnych powstania wielkopolskiego w związku z przyjęciem przez Niemców warunków podyktowanych przez koalicję i podpisaniem układu rozejmowego w Trewirze.

20.II - uchwalenie przez Sejm tzw. Małej Konstytucji, określającej zakres władzy Sejmu, rządu i Naczelnika Państwa.

22.II - Komitet Narodowy Polski w Paryżu złożył w Radzie Czterech (Clemenceau, Lloyd George, Orlando, Wilson) memoriał w sprawie polskich warunków pokojowych.

26.II - Najwyższa Rada Państw Ententy podjęła decyzję o przewiezieniu armii gen. Hallera z Francji do Polski.

6.III - uchwała Sejmu Ustawodawczego o poborze sześciu roczników do wojska.

15.III - podpisanie w Warszawie traktatu rozejmowego z Niemcami.

19.III - sprzeciw Lloyd Georga, delegata Wielkiej Brytanii w sprawie włączenia Gdańska do Polski.

4.IV - układ polsko-francuski o przejściu armii gen. Hallera do kraju. Układ z Niemcami o przepuszczeniu armii gen. Hallera przez terytorium Niemiec.

14.IV - ogólnopolski Sejm Nauczycielski w Warszawie. Dyskutowano nad koncepcjami systemu szkolnego w Polsce.

16-17.IV - zwycięskie walki o Lidę.

18.IV - przybycie pierwszych oddziałów armii gen. Hallera do Polski.

19.IV - zajęcie Wilna przez wojska polskie.

23-27.IV - zjazd zjednoczeniowy PPS z trzech zaborów. Powstaje jednolita Polska Partia Socjalistyczna.

22.IV - odezwa Józefa Piłsudskiego „Do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego” utrzymana w duchu koncepcji federacyjnej.

25.IV - Komisariat Rady Ludowej w Poznaniu oddał wojska wielkopolskie do dyspozycji Naczelnego Wodza.

26-30.IV - bitwa w Wilno. Zwycięstwo wojsk polskich doskonale dowodzonych przez gen. Rydza-Śmigłego.

8.V - otwarcie Uniwersytetu Poznańskiego.

19.V - ofensywa Polska w Galicji Wschodniej.

24.V - Sejm zaaprobował politykę federacyjną J. Piłsudskiego.

- 29.V** - wstrzymanie działań wojennych w Galicji Wschodniej przez dowództwo polskie. Umożliwiło to Ukraińcom zreorganizowanie i uporządkowanie wojsk.
- 8.VI** - początek kontrofensywy ukraińskiej. Klęska grupy mjr. J. Jaklicza.
- 9.VI** - rozkaz Naczelnego Wodza o zjednoczeniu wszystkich polskich formacji wojskowych.
- 10.VI** - mianowanie Achille Rattiego nuncjuszem apostolskim w Polsce.
- 16.VI** - podpisanie umowy rozejmowej z Ukraińcami. Ataman Petlura wycofuje się za Zbrucz. Część wojska ukraińskich z gen. Grekowem nie uznała umowy.
- 25.VI** - Rada Najwyższa Ententy przekazała Polsce władzę nad Galicją Wschodnią.
- 28.VI** - generalna ofensywa polska w Galicji Wschodniej pod kierunkiem J. Piłsudskiego.
- 10.VII** - Sejm uchwalił ustawę o zasadach realizacji reformy rolnej.
- 17.VII** - w Galicji Wschodniej wojska polskie osiągnęły linię rzeki Zbrucz.
- 19.VII** - ustawa Sejmu o przebudowie węzła kolejowego w Warszawie.
- 24.VII** - Sejm uchwalił ustawę o organizacji Policji Państwowej i bezpieczeństwa państwa.
- 28.VII** - Rada Najwyższa Ententy zatwierdziła tymczasową granicę między Polską i Litwą wzdłuż tzw. Linii Focha.
- 1.VIII** - Sejm uchwalił ustawę o wskrzeszeniu orderu *Virtuti Militari*, o godłach i barwach Rzeczypospolitej.
- 8.VIII** - po ciężkich walkach wojska polskie zajęły Mińsk.
- 17.VIII** - wybuch pierwszego powstania śląskiego.
- 29.VIII** - zdobycie twierdzy Bobrujsk nad Berezyną przez grupę gen. D. Konarzewskiego.
- 1.IX** - podpisanie w Warszawie rozejmu z Ukraińcami.
- 24.IX** - do Warszawy przybyła grupa lotników amerykańskich pod dowództwem mjr. Cedrica E. Fauntleroy. Zostali przyjęci do lotnictwa polskiego i odznaczyli się w walkach na południowym odcinku frontu.
- 27.IX** - Rada Najwyższa Ententy podjęła decyzję o plebiscycie na Śląsku Cieszyńskim.

- 2.X** - przybycie do Warszawy gen. Kruzensterna, wysłannika gen. Nikołaja Judenicza. Miał od pozyskać Polaków do wspólnej akcji przeciwko bolszewikom. Władze polskie odniosły się do tej inicjatywy z dużą rezerwą.
- 8.X** - Piłsudski udzielił wywiadu korespondentowi londyńskiego „Times’a”, zwracając m.in. uwagę na współpracę Niemców z bolszewikami.
- 11.X** - otwarcie Uniwersytetu Wileńskiego im. Stefana Batorego.
- 19.X** - święto zjednoczenia armii polskiej w Krakowie.
- 20.X** - otwarcie Akademii Górniczej w Krakowie.
- 24.X** - Wielka Brytania odmówiła udzielenia Polsce pomocy wojskowej.
- 27.X** - w Mikaszewiczach koło Łucka rozpoczęły się polsko-bolszewickie rozmowy pokojowe.
- 3.XI** - Ignacy Boerner, specjalny delegat Piłsudskiego, zadeklarował w imieniu Naczelnego Wodza wstrzymanie działań zaczepnych przez stronę polską, aby umożliwić Armii Czerwonej pokonanie wojsk „białych”.
- 4.XI** - wprowadzenie jednolitej taryfy celnej na całym obszarze kraju.
- 13.XI** - podpisanie umów z bolszewikami w sprawie wzajemnego przekazania jeńców cywilnych i uwolnienia przez Moskwę zakładników polskich.
- 21.XI** - Rada Najwyższa Ententy przyznała Polsce mandat zarządu nad Galicją Wschodnią na 25 lat. Spowodowało to wybuch niezadowolenia w społeczeństwie i podanie się do dymisji rządu Paderewskiego (27 listopada).
- 26.XI** - sprawozdanie I Boenera z rozmów przeprowadzonych w Mikaszewiczach z przedstawicielem bolszewików J. Marchlewskim. Sprawozdanie utwierdziło Piłsudskiego w przekonaniu, że bolszewicy usiłują zyskać na czasie.
- 8.XII** - przyjęcie przez Radę Ambasadorów Ententy linii Bugu jako tymczasowej wschodniej granicy Polski.
- 10.XII** - polsko-łotewskie porozumienie wojskowe o wspólnej akcji przeciwko Armii Czerwonej okupującej część Łotwy.
- 13.XII** - rząd Lepolda Skulskiego.
- 14.XII** - zakończenie rokowań z bolszewikami w Mikaszewiczach.
- 22.XII** - na skutek protestów polskich Rada Najwyższa Ententy uznała Galicję za integralną część Rzeczypospolitej.

Rok 1920

- 3.I** - zdobycie Dyneburga przez oddziały Rydza Śmigłego.
- 6.I** - przejęcie sądownictwa w Wielkopolsce z rąk Niemców.
- 9.I** - kapitulacja 5 Dywizji Syberyjskiej otoczonej przez oddziały sowieckie w rejonie Krasnojarska. Około 900 oficerów i żołnierzy nie usłuchało rozkazu o kapitulacji i z bronią w ręku przebiło się do Harbina.
- 11.I** - pierwsza polska ustawa o ubezpieczeniach na wypadek choroby.
- 15.I** - wprowadzenie uchwałą Sejmu marki polskiej jako jedyne go środka płatniczego na obszarze Rzeczypospolitej.
- 16.I** - Piłsudski przyjął w Belwederze Borysa Sawinkowa i Mikołaja Czajkowskiego, delegatów „białego” Komitetu Narodowego Rosyjskiego. Obiecał pomoc w walce z bolszewikami, pod warunkiem utworzenia w Rosji demokratycznego rządu, który wytyczy granicę polsko-rosyjską z uwzględnieniem woli ludności Litwy i Białorusi.
Państwa Ententy podjęły decyzję o nieudzielaniu Polsce pomocy wojskowej takiej jakiej udzielały Denikinowi i Kołczakowi.
- 17.I** - rozpoczęło się obsadzanie byłego zaboru pruskiego przez wojska polskie.
- 19.I** - Sejm uchwalił ustawę o obywatelstwie polskim.
- 22.I** - pierwsze posiedzenie Kapituły Orderu „Virtuti Militari” celowo zwołanego przez Naczelnika Państwa w rocznicę wybuchu powstania styczniowego.
- 9.II** - po opuszczeniu Wolnego Miasta Gdańska przez wojska niemieckie, w mieście rozpoczął urządowanie Generalny Komisarz Rzeczypospolitej Polskiej.
- 10.II** - symboliczne zaślubiny Polski z Bałtykiem dokonane przez dowódcę frontu pomorskiego gen. J. Hallera.
- 20.II** - układ graniczny (delimitacyjny) między Polską a Litwą, przyjmujący za podstawę tzw. linię Focha.
- 27.II** - Lenin nakazał przygotowania militarne do uderzenia na Polskę wiosną 1920 roku.
- 2.III** - Sejm uchwalił ustawę o odbudowie wsi i miast.
- 6-12.III** - zwycięska operacja Grupy poleskiej gen. Sikorskiego na Mozyrz - Kalenkowicze.
- 10.III** - d-ca Armii Czerwonej S. Kamieniew zaakceptował plan uderzenia na Polskę, opracowany przez pułkownika armii carskiej B. Szaposznikowa. Rozpoczęcie ofensywy zaplanowano na lipiec 1920 roku.

- 19.III** - wojskowa komisja weryfikacyjna nadała Piłsudskiemu tytuł Marszałka Polski.
- 21.III** - demobilizacja Polaków - obywateli amerykańskich służących w Wojsku Polskim, którzy zaciągnęli się do armii Hallera. Przeprowadzono ją w związku z zawarciem pokoju i wycofaniem się Stanów Zjednoczonych ze spraw konfliktu europejskiego. Demobilizacja pozbawiła armię wielu doświadczonych żołnierzy i specjalistów wojskowych.
- 21.IV** - podpisanie umowy z rządem Ukraińskiej Republiki Ludowej. Umowa ustalała granicę między obu państwami na linii rzek Zbrucz i Horyń.
- 24.IV** - podpisanie konwencji wojskowej między Polską i Ukrainą.
- 25.IV** - początek ofensywy polskiej na Ukrainie.
- 7.V** - zajęcie Kijowa przez wojska polskie.
- 14.V** - na północnym odcinku frontu ruszyła pierwsza ofensywa Tuchaczewskiego, podjęta w odpowiedzi na utratę Kijowa.
- 19.V** - ustawa o Kasach Chorych.
- 20.V** - ustawa o obowiązkowych ubezpieczeniach na wypadek choroby.
- 24.V** - rozkaz Naczelnego Wodza o sformowaniu armii rezerwowej pod dowództwem gen. K. Sosnkowskiego.
- 27.V** - Armia Czerwona rozpoczęła ofensywę na Ukrainie.
- 1.VI** - przeciwnatarcie armii rezerwowej i grupy gen. Skierskiego. Odwrót wojsk Tuchaczewskiego na linię rzek Auty i Berezyny. Uroczyste powitanie posłów ziemi pomorskiej na Sejmie Ustawodawczym.
- 5.VI** - przełamanie frontu polskiego na Ukrainie przez armię konną.
- 8.VI** - Sejm uchwalił ustawę o emisji przymusowej pożyczki państwowej.
- 9.VI** - opuszczenie Kijowa i odwrót wojsk polskich na Ukrainie.
- 21.VI** - zaproszenie Polski na konferencję w Spa poświęconą wykonaniu postanowień traktatu wersalskiego oraz konfliktom powstałym w Europie po zakończeniu wojny światowej.
- 23.VI** - rząd Władysława Grabskiego.
- 30.VI** - w Belwederze odbyło się pierwsze zebranie Rady Obrony Państwa utworzonej w związku z rozwojem sytuacji na froncie.
- 3.VII** - odezwa Naczelnika Państwa do obywateli, wzywająca do udzielenia pomocy żołnierzowi na froncie.

4.VII - początek ofensywy wojsk Tuchaczewskiego nad Autą i Berezyną pod hasłem: „Na Wilno, Mińsk i Warszawę!”

5.VII - odwrót wojsk polskich na Białorusi.

5-16.VII - konferencja w Spa. Rząd polski godzi się na pośrednictwo mocarstw w rokowaniach z Rosją Sowiecką, uznaje linię Curzona jako wschodnią granicę Polski i godzi się na oddanie Wilna Litwie.

6.VII - powołanie Inspektoratu Armii Ochotniczej z gen. J. Hallerem na czele.

8.VII - utworzenie Obywatelskiego Komitetu Obrony Państwa, do którego zgłosiły akces wszystkie działające w Polsce ugrupowania polityczne (z wyjątkiem komunistów).

11.VII - plebiscyt na Warmii i Mazurach. Zwycięstwo Niemców (97% głosów).

15.VII - uchwała Sejmu o wykonaniu reformy rolnej. Uchwalenie ustawy o statucie organizacyjnym województwa śląskiego jako województwa autonomicznego.

18.VII - święto Armii Ochotniczej. Do wojska wstąpiło blisko 100 tys. ochotników.

19.VII - Rada Obrony Państwa uchwała wotum zaufania Naczelnemu Wodzowi.

24.VII - powołanie Rządu Obrony Narodowej z Wincentym Witosem na czele.

25.VII - przełamanie obrony polskiej nad Niemnem i Szczarą.

27.VII-3.VIII - zwycięska bitwa wojsk polskich z armią konną pod Brodami.

28.VII - Konferencja Ambasadorów wydała decyzję w sprawie podziału Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy. Polsce przypadły Cieszyn i Bielsk z powiatami.

30.VII - w Białymstoku bolszewicy tworzą Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Polski pod przewodnictwem Juliana Marchlewskiego, który miał objąć władzę w Polskiej Republice Rad.

2.VIII - upadek Brześcia nad Bugiem, który zniweczył plan Piłsudskiego uderzenia znad Bugu na skrzydło wojsk Tuchaczewskiego.

6.VIII - rozkaz Naczelnego Wodza zawierający wytyczne do polskiej kontrofensywy znad Wieprza na prawe skrzydło wojsk Tuchaczewskiego.

11.VIII - ustanowienie Krzyża Walecznych.

13-17.VIII - obrona przedmościa warszawskiego.

14.VIII - początek natarcia 5 armii gen. Sikorskiego nad Wkrą.

- 16.VIII** - uderzenie wojsk polskich znad Wieprza.
- 18-19.VIII** - obrona Płocka. Odwrót Armii Czerwonej znad Wisły. Rozkaz naczelnego Wodza o przejściu do działań pościgowych.
- 19.VIII** - wybuch drugiego powstania śląskiego. Walki trwały do 25 sierpnia.
- 22.VIII** - klęska rosyjskiej 16 armii i części 3 armii w bitwie o Białystok.
- 25.VIII** - święto zwycięstwa w jednostkach armii polskiej.
- 29-31.VIII** - zwycięska bitwa z armią konną pod Zamościem i Komarowem.
- 4.IX** - wytyczenie granicy między Polską a Gdańskiem przez komisję gen. Dupont.
- 10.IX** - na spotkaniu z dowódcami 2 i 4 armii w Brześciu nad Bugiem Piłsudski przedstawił plan nowej ofensywy nad Niemnem.
- 14.IX** - polska 6 armia rozpoczęła ofensywę w Galicji Wschodniej.
- 22.IX** - początek bitwy nad Niemnem.
- 7.X** - wymarsz „zbuntowanych” oddziałów gen. Żeligowskiego na Wilno, które wycofujący się bolszewicy przekazali Litwinom.
- 12.X** - podpisanie rozejmu z Rosją Sowiecką w Rydze. W Wilnie ogłoszono utworzenie Litwy Środkowej.
- 17.X** - wznowienie rokowań pokojowych w Rydze.
- 18.X** - koniec walk zbrojnych na froncie polsko-bolszewickim.
- 22.X** - Sejm ratyfikował podpisaną w Rydze umowę rozejmową.
- 27.X** - Rada Ambasadorów proklamowała Gdańsk Wolnym Miastem.
- 9.XII** - uchwała rządu o demobilizacji wojska.

Rok 1921

- 2.I** - zawarcie z Rosją i Ukrainą Sowiecką układu w sprawie powrotu zakładników i uchodźców do Polski.
- 7.I** - dekret Naczelnego Wodza o tymczasowej organizacji najwyższych władz wojskowych.
- 19-22.II** - zawarcie układu politycznego i polsko-francuskiej konwencji wojskowej. Układ o sojuszu obronnym podpisano 19 lutego.

- 24.II** - podpisanie z Rosją i Ukrainą Sowiecką umowy regulującej powrót do Polski Polaków z terenów byłego zaboru rosyjskiego, wysiedlonych do Rosji w czasie wojny światowej. Władze sowieckie wielokrotnie łamały postanowienia umowy, utrudniając wysiedlonym powrót do ojczyzny.
- 25.II** - powszechny strajk kolejarzy w Polsce przeciwko militaryzacji kolei.
- 3.III** - podpisanie konwencji o przymierzu odpornym między Polską a Rumunią.
- 5.III** - cofnięcie dekretu o militaryzacji kolei.
- 8.III** - min. Kazimierz Sosnkowski wygłosił w Sejmie exposé na temat planów rozwoju Wojska Polskiego.
- 17.III** - Sejm Ustawodawczy uchwalił Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej (tzw. konstytucja marcowa).
- 18.III** - podpisanie przez Polskę traktatu pokojowego w Rydze z Rosją, Ukrainą i Białorusią Sowiecką.
- 20.III** - plebiscyt na Śląsku. Za Niemcami padło 706 tys., za Polską 479 tys. głosów.
- 2.IV** - otwarcie pierwszych Targów Poznańskich Ustawa o ustanowieniu orderów „Orła Białego” i „Odrodzenia Polski”.
- 15.IV** - ratyfikowanie pokoju ryskiego przez Sejm.
- 26.IV** - pierwsza Wystawa Sztuki Polskiej w Paryżu.
- 1.V** - Rada Ambasadorów ogłosiła decyzję o podziale Górnego Śląska. Polsce przypadły tylko dwa powiaty rolnicze: pszczyński i rybnicki.
- 2.V** - wybuch III powstania śląskiego w odpowiedzi na decyzję Rady Ambasadorów.
- 5.V** - obchody stuletniej rocznicy śmierci Napoleona w Warszawie.
- 9.V** - zdobycie Kędzierzyna przez powstańców śląskich.
- 22.V** - bitwa powstańców o Górę Świętej Anny.
- 7.VI** - wyznaczenie linii demarkacyjnej na Górnym Śląsku przez Komisję Międzysojuszniczą.
- 22.VI** - Rada Ligi Narodów powierzyła Polsce lądową obronę Gdańska i reprezentowanie Gdańska na zewnątrz.
- 16.VII** - ogłoszenie rozkazu o organizacji Ministerstwa Spraw Wojskowych podczas pokoju.

- 5.VIII** - odznaczenie żyjących powstańców 1863 roku orderem „Virtuti Militari”.
- 22.VIII** - rozkaz ministra spraw wojskowych gen. K. Sosnkowskiego o przejściu armii na stopę pokojową.
- 1.IX** - powstanie Wyższej Szkoły Wojennej.
- 10.IX** - otwarcie pierwszych Targów Wschodnich we Lwowie.
- 18.IX** - ultimatum polskiego charge d'affairs K. Filipowicza do rządu sowieckiego, żądające niezwłocznego wypełnienia przez Rosję podpisanych traktatów. Strona polska domaga się, zgodnie z traktatami, zwolnienia jeńców polskich, zezwolenia wysiedleńcom na powrót do kraju, zwrotu mienia, pamiątek i zbiorów zagrabionych przez armię carską i Armię Czerwoną.
- 19.IX** - rząd Antoniego Ponikowskiego.
- 30.IX** - przeprowadzenie pierwszego spisu ludności w niepodległej Polsce.
- 1.X** - rozpoczął działalność Związek Obrony Kresów Zachodnich, powołany dla opieki nad ludnością polską w Niemczech.
- 20.X** - Rada Ambasadorów zaakceptowała podjętą przez Radę Ligi Narodów decyzję o podziale Górnego Śląska. Polska otrzymała około 3221 km z milionem ludności.
- 29.XI** - Liga Narodów ustaliła linię demarkacyjną między Litwą Kowieńską a Litwą Środkową.

Rok 1922

- 8.I** - wybory do wileńskiego Sejmu Orzekającego. Zdecydowane zwycięstwo odnieśli zwolennicy połączenia Litwy Środkowej z Polską.
- 19.I** - po wysłuchaniu referatu Szefa Sztabu Generalnego gen. Władysława Sikorskiego, Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie wytycznych polityki zagranicznej z punktu widzenia interesów bezpieczeństwa państwa.
- 20.II** - uchwała Sejmu Orzekającego o połączeniu Litwy Środkowej z Polską.
- 2.III** - akt włączenia Wileńszczyzny do Polski.
- 8.III** - rozpoczęcie rokowań handlowych z Rosją Sowiecką w Warszawie.
- 10.III** - drugi rząd Antoniego Ponikowskiego.
- 20.III** - otwarcie w Warszawie pierwszego Międzynarodowego Kongresu Sanitarnego.

- 21.III** - Sejm uchwalił ustawę o wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej w Polsce.
- 23.III** - uchwalenie ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojska Polskiego.
- 1.IV** - zniesienie granicy celnej między Polską a Wolnym Miastem Gdańskim.
- 15.V** - ustawa o urlopach. W Genewie przedstawiciele Polski i Niemiec podpisali konwencję w sprawie podziału Górnego Śląska.
- 22.V** - pas neutralny między Polską a Litwą został zlikwidowany i podzielony między oba państwa.
- 1.VI** - ustawa Sejmowa o Państwowym Monopolu Tytoniowym.
- 14.VI** - ogłoszenie autokefalii cerkwi prawosławnej w Polsce. Inauguracyjne posiedzenie Śląskiej Rady Wojewódzkiej w Katowicach.
- 20.VI** - wkroczenie wojsk polskich na Górny Śląsk. Obejmowanie przez władze polskie przyznanej części Śląska.
- 28.VI** - rząd Artura Śliwińskiego.
- 29.VI** - uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów o rozpoczęciu prac nad budową polskiego przemysłu wojennego. Wezwanie Ligi Narodów do rządów polskiego i litewskiego w sprawie nawiązania stosunków konsularnych i ustanowienia regularnej komunikacji między Kownem i Wilnem.
- 17.VII** - oficjalne przejście Górnego Śląska przez władze polskie. Święto zjednoczenia w Katowicach.
- 31.VII** - rząd Juliana Nowaka.
- 6.VIII** - pierwszy zjazd legionistów w Krakowie w rocznicę wymarszu pierwszej kompanii kadrowej.
- 11-13.VIII** - starcia z oddziałami litewskimi na granicy.
- 13.IX** - podpisanie dziesięcioletniej polsko-francuskiej konwencji militarnej.
- 15.IX** - Rada Ligi Narodów odrzuciła wniosek Litwy o potępienie przyłączenia ziemi wileńskiej do Polski.
- 23.IX** - uchwała Sejmu o budowie portu w Gdyni.
- 24.IX** - wybory do Sejmu województwa śląskiego.
- 27.IX** - Sejm uchwalił ustawę o samorządzie dla Galicji Wschodniej.

3.X - konferencja przedstawicieli państw bałtyckich: Estonii, Łotwy, Finlandii i Polski w Warszawie. Ustalenie wspólnej polityki wobec Rosji.

5.XI - wybory parlamentarne w Polsce. Zwycięstwo prawicy.

2-12.XII - konferencja rozbrojeniowa w Moskwie z udziałem Polski, Rosji Sowieckiej i państw nadbałtyckich.

9.XII - wybór Gabriela Narutowicza na Prezydenta Rzeczypospolitej.

16.XII - zabójstwo Prezydenta Narutowicza przez Eligiusza Niewiadomskiego.

17.XII - Sejm uchwalił ustawę o naprawie państwowej gospodarki skarbowej.

20.XII - wybór Stanisława Wojciechowskiego na Prezydenta Rzeczypospolitej.

Rok 1923

13.I - w Genewie Polska i Litwa podpisały deklarację o przekazywaniu spraw spornych między nimi do Ligi Narodów.

3.II - Rada Ligi Narodów podjęła decyzję o likwidacji pasa neutralnego między Litwą i Polską. Tereny zamieszkałe w większości przez Polaków przyznano Polsce, przez Litwinów - Litwie.

15.II - oficjalne objęcie przez Polskę przypadającej jej części pasa neutralnego na pograniczu z Litwą.

14.III - Rada Ambasadorów przyznała Polsce Litwę Środkową z Wilnem.

15.III - Rada Ambasadorów uznała wschodnie granice Polski nakreślone traktatem ryskim oraz granicę z Litwą wyznaczoną przez Radę Ligi Narodów 3 lutego.

18.III - ustawa o utworzeniu Polskiego Monopolu Tytoniowego.

29.IV - poświęcenie „tymczasowego portu wojennego i schroniska dla rybaków” w Gdyni.

2-14.V - wizyta marszałka Francji Ferdynanda Focha w Polsce.

9.V - układ polsko-francuski w sprawie stosunków szkolnych, naukowych i literackich.

16-17.V - Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast” wraz z Chrześcijańską Demokracją i Związkiem Ludowo-Narodowym podpisują w Warszawie tajną umowę przygotowaną na zjeździe w Lanckoronie (tzw. pakt lanckoroński).

23.V - pierwszy rejs przez Atlantyk statku szkolnego Polskiej Marynarki Handlowej. Zamach bombowy komunistów na Uniwersytet Warszawski przygotowany przez skaptowanych przez KPP oficerów służby czynnej Bagińskiego i Wieczorkiewicza. W zamachu zginął prof. Roman Orzęcki.

28.V - rząd Wincentego Witosa.

29.V - Marszałek Józef Piłsudski złożył prośbę o dymisję z wojska, przyjętą przez Prezydenta RP w dniu 9 czerwca.

VI - w Garwolinie, Hrubieszowie, Tarnobrzegu odbyły się demonstracje chłopskie przeciwko polityce wewnętrznej rządu Witosa.

VII - strajki robotników w przemyśle budowlanym i metalowym.

25.VII - Sejm uchwalił utworzenie Ministerstwa Reform Rolnych dla gruntownego przeprowadzenia reformy rolnej.

5.VIII - Sejm uchwalił ustawę o podatku majątkowym.

24.IX - strajk powszechny w Łodzi.

27.IX - IV Zgromadzenie Ligi Narodów zatwierdziło wschodnie granice Polski.

X - strajki na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim.

7.X - do Polski przybył z Wielkiej Brytanii na zaproszenie rządu wybitny rzeczoznawca finansowy Hilton Young. Miał on dopomóc władzom polskim w ustabilizowaniu finansów kraju.

13.X - wysadzenie w powietrze prochowni w Cytadeli Warszawskiej przez Bażyńskiego i Wieczorkiewicza. Zginęło 27 osób, kilkaset odniosło rany.

22.X - wybuch strajku kolejarzy i pocztowców. Wstrzymanie ruchu kolejowego.

26.X - rząd militaryzuje kolejnictwo i powołuje pracowników kolei do przymusowej służby na 13 dni w charakterze ćwiczeń wojskowych.

27.X - rekonstrukcja gabinetu Witosa pod hasłem „silnej ręki”.

1.XI - wprowadzenie sądów doraźnych dla przeciwdziałania fali strajków i demonstracjom.

3.XI - Centralny Komitet Wykonawczy PPS w porozumieniu z Centralną Komisją Związków Zawodowych ogłosił strajk powszechny. Wprowadzenie stanu wyjątkowego w Polsce.

6.XI - w Krakowie tłum robotników rozbroił oddział piechoty i ostrzelał szwadron 8 pułku ułanów wysłany do rozproszenia manifestacji. Padło ponad 100 rannych i zabitych.

7.XI - pod naciskiem władz PPS likwiduje strajk a rząd cofa rygorystyczne zarządzenia.

10.XI - podpisanie traktatu handlowego i nawigacyjnego z Finlandią.

17.XI - otwarcie Transatlantyckiej Centrali Radiotelegraficznej w Warszawie zapewniającej łączność ze Stanami Zjednoczonymi.

18.XI - w Warszawie otwarto pierwszy Kongres Towarzystw Spółdzielczych.

17.XII - Polska zaciągnęła we Francji pożyczkę w wysokości 400 mln franków.

19.XII - powołanie rządu pozaparlamentarnego Władysława Grabskiego. Jego naczelnym zadaniem było uzdrowienie skarbu państwa i ograniczenie inflacji.

Rok 1924

20.I - rozporządzenie Prezydenta RP o zmianie systemu monetarnego Rzeczypospolitej.

6.II - rozbiórka soboru prawosławnego na pl. Saskim w Warszawie, uznawanego za symbol panowania rosyjskiego w Polsce.

10.II - otwarcie pierwszej polskiej szkoły lotniczej w Poznaniu.

16.II - otwarcie w Warszawie Konferencji Bałtyckiej (Łotwa, Estonia, Finlandia, Polska).

11.III - uchwała Sejmu o budowie portu w Gdyni.

14.III - Liga Narodów przyznała Polsce półwysep Westerplatte jako miejsce do wyładunku materiałów wojennych w Wolnym Mieście Gdańsku.

26.III - decyzja Rady Ambasadorów w sprawie granicy polsko-czechosłowackiej na Spiszu i Orawie. Utrata Jaworzyny przez Polskę.

14.IV - reforma walutowa Władysława Grabskiego.

29.IV - wprowadzenie złotego jako nowej jednostki monetarnej na terenie Rzeczypospolitej w miejsce znajdującej się dotychczas w obiegu marki polskiej. Złoty jest równy wartością 1 frankowi szwajcarskiemu. Polska uzyskała jedną z „najtwardszych” walut świata.

8.V - podpisano konwencję z Czechosłowacją w sprawie Jaworzyny. Polska otrzymała tylko kilka wsi przygranicznych.

19.V - napad silnej bandy bolszewickiej na Krzywicze. Rannych zostało kilkanaście osób.

23.V - uchwalenie przez Sejm pierwszej w historii Polski ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

24.V - na mocy postanowień traktatu ryskiego, po wielu zabiegach ze strony polskiej, ZSRR zwrócił Polsce część rękopisów zagrabionych przez Rosję od 1772 roku.

- 2-5.VI** - obejmowanie przez Polskę granicy na Orawie.
- 2.VI** - początek procesu członków krakowskiego PPS o zajścia w listopadzie 1923 roku w Krakowie.
- 5.VI** - podpisanie porozumienia z Niemcami w sprawie odszkodowań dla wywłaszczanych kolonistów niemieckich.
- 8.VI** - pierwszy Zjazd Prawników Polskich w Wilnie.
- 1.VII** - złotówka staje się jedynym środkiem płatniczym w Polsce.
- 6.VII** - pierwszy narodowy Zlot Harcerstwa Polskiego w Warszawie.
- 18.VII** - uchwalenie ustawy o ubezpieczeniach robotników na wypadek bezrobocia. Ustawa o podstawowych prawach i obowiązkach szeregowych Wojska Polskiego.
- 31.VII** - Sejm uchwalił ustawę o Monopolu Spirytusowym. Uniewinnienie członków PPS oskarżonych o organizowanie zająć w Krakowie w 1923 roku.
- 3-4.VIII** - na Stołpcie napadła silna banda sowiecka podwieszona do granicy polskiej samochodami Armii Czerwonej. W walkach zginęło 7 policjantów i urzędnik starostwa.
- 20.VIII** - podpisanie w Wiedniu konwencji polsko-niemieckiej w sprawie obywatelstwa.
- 12.IX** - międzynarodowy Kongres Związku Młodzieży Akademickiej w Warszawie.
- 20.IX** - rozkaz wykonawczy o sformowaniu Korpusu Ochrony Pogranicza. Zadaniem nowej formacji była ochrona granicy wschodniej.
- 24.IX** - banda sowiecka dowodzona przez komendanta GPU rejonu Słuck oparowała pociąg PKO relacji Brześć - Łuniniec i znęcała się nad pasażerami.
- 2.X** - rząd polski podpisał tzw. Protokół genewski, uchwalony przez Ligę Narodów. Protokół m.in. stawiał wojnę poza prawem, wprowadzał przymus arbitrażu z konfliktach między państwami i sankcje wobec agresora.
- 3.X** - inauguracja Teatru Narodowego w Warszawie.
- 14-10X** - wizyta ministra spraw wojskowych gen. W. Sikorskiego w Paryżu. Minister prowadził rozmowy sztabowe i polityczne w sprawie ukonkretnienia sojuszu z 1921 roku.
- 13.XI** - przyznanie literackiej Nagrody Nobla Władysławowi Reymontowi za powieść *Chłopi*. Synod w Konstantynopolu uznał autokefalię cerkwi prawosławnej w Polsce.

14.XI - rząd podpisał tzw. Konsolidację długów państwowych wobec Stanów Zjednoczonych. Dług wynosił 180 mln dolarów.

2.XII - podpisanie polsko-szwedzkiego traktatu handlowego.

6.XII - pierwszy Zjazd Polskiej Naukowej Organizacji Pracy.

Rok 1925

24.I - Rada Ministrów podjęła uchwałę o budowie Grobu Nieznanego Żołnierza w Warszawie.

9.II - układ handlowy polski ze Stanami Zjednoczonymi.

10.II - podpisanie konkordatu ze Stolicą Apostolską.

24.III - wystąpienie Lloyd Georga w Izbie Gmin w sprawie rewizji granic Polski na korzyść Niemiec. Przedstawiciel rządu Chamberlaina wydaje oświadczenie, że rząd nie podziela opinii wyrażonych przez Lloyd Georga.

30.V - w Pradze podpisano umowę polsko-czechosłowacką dotyczącą konwencji turystycznej i ruchu granicznego.

20.VI - otwarcie Międzynarodowego Kongresu Rolniczego w Warszawie.

1.VII - początek wojny celnej z Niemcami po podniesieniu przez Niemców taryf celnych wbrew wcześniejszemu porozumieniu z Polską. Rząd polski nie zgodził się na załanie rynku krajowego tanimi wyrobami niemieckimi.

14.VII - wizyta ministra spraw zagranicznych Aleksandra Skrzyńskiego w Stanach Zjednoczonych.

31.VII - przybycie wielkiej wycieczki Sokołów Polskich ze Stanów Zjednoczonych.

15.VIII - ogólnopolskie uroczystości na cześć Reymonta w Wierchosławicach koło Tarnowa. Zorganizowane przez ludowców zgromadziły 40 tys. uczestników.

18.VIII - spółka „Polskie Radio” otrzymała koncesję na nadawanie programu radiowego.

1-15.IX - konferencja polsko-litewska w Kopenhadze w sprawie nawiązania normalnych stosunków sąsiedzkich.

27-30.IX - pierwsza oficjalna wizyta ministra spraw zagranicznych ZSRR Czi-czerina w Warszawie.

1-24.X - rozmowy polsko-litewskie w Lugano. Próba nawiązania formalnych stosunków rozbiła się o nieprzejednane stanowisko rządu kowieńskiego.

16.X - podpisanie traktatu w Locarno. Jedną z umów (tzw. pakt reński) gwarantowała granicę Francji i Belgii z Niemcami. Porażką dyplomacji polskiej było nie zagwarantowanie w Locarno zachodnich granic Polski. Francja i Polska zobowiązały się do udzielenia wzajemnej pomocy w przypadku niewykonania zobowiązań przez Niemców.

28.X - ustawa o ubezpieczeniach dla pracowników umysłowych na wypadek bezrobocia.

31.X - objęcie Westerplatte przez władze polskie. Decyzją Ligi Narodów półwysep Westerplatte został bezterminowo i bezpłatnie przekazany Polsce do użytkowania.

3.XI - minister spraw zagranicznych Niemiec Stresemann publicznie opowiada się za rewizją granic z Polską.

2.XI - złożenie prochów Nieznanego Żołnierza zabranych z pobojuwiska pod Lwowem w Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie.

15.XI - grupy oficerów garnizonu warszawskiego manifestowały w Sulejówku swoje poparcie dla marszałka Piłsudskiego.

20.XI - rząd Aleksandra Skrzyńskiego.

7.XII - Liga Narodów podjęła decyzję o uprawnieniu Polski do utrzymywania stałej załogi wojskowej na Westerplatte.

28.XII - ponowna uchwała Sejmu w sprawie przeprowadzenia reformy rolnej. Każdego roku miało być rozparcelowanych 200 tys. ha ziemi ornej według cen rynkowych.

Rok 1926

3.I - w Katowicach w kościele pod wezwaniem św. Piotra i Pawła, ks. dr August Hlond został konsekrowany na pierwszego biskupa śląskiego.

6.I - Klub Literacki powołał komisję w składzie: Kaden Bandrowski, S. Krzywoszewski, J. Lorentowicz, K. Makuszyński, W. Sieroszewski, L. Staff, która przystąpiła do realizacji zgłoszonego przez S. Żeromskiego projektu utworzenia Akademii Literatury Polskiej.

16.I - pierwsza konferencja polskich stronnictw politycznych w Katowicach poświęcona głównie zorganizowaniu przeciwdziałania narastającym wpływom niemieckim na Górnym Śląsku.

12.II - rewizje przeprowadzone w lokalach Volksbundu na Górnym Śląsku ujawniły prowadzone przez członków tej organizacji pracy szpiegowskiej na rzecz Niemiec.

- 13.III** - śmierć prymasa Polski kardynała Edmunda Dalbora.
- 4.III** - przyznanie Gdyni praw miasta Rzeczypospolitej.
- 18.IV** - uruchomienie w Warszawie pierwszej w Polsce rozgłośni i stacji nadawczej Polskiego Radia.
- 10.V** - rząd Witosa. Wystąpienia stronnictw lewicowych w Sejmie przeciwko rządowi Witosa. Demonstracje antyrządowe w Warszawie.
- 12.V** - zamach majowy. Początek walk w Warszawie.
- 14.V** - dymisja prezydenta S. Wojciechowskiego i gabinetu Witosa.
- 15.V** - rząd Kazimierza Bartla. Koniec zamachu majowego.
- 22.V** - rozkaz marszałka Piłsudskiego z apelem do armii o zachowanie jedności.
- 31.V** - Zgromadzenie Narodowe znaczną większością głosów wybiera Piłsudskiego na stanowisko Prezydenta RP.
- 1.VI** - Piłsudski zrzeka się prezydentury. Wybór prof. I. Mościckiego na Prezydenta RP.
- 2-13.VI** - Pierwsza Ogólna Wystawa Radiowa w Warszawie.
- 21.VI** - Zjazd Komisji Narodowych dla Współpracy Intelktualnej w Warszawie.
- 24.VI** - August Hlond arcybiskupem gnieźnieńskim i poznańskim oraz prymasem Polski (w 1927 otrzymał kapelusz kardynalski). Utworzenie Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych.
- 27.VI** - podpisanie w Berlinie polsko-niemieckiej umowy granicznej.
- 2.VIII** - ustawa o zmianie Konstytucji (tzw. nowela sierpniowa). Wzmocnienie władzy prezydenta.
- 6.VIII** - dekret Prezydenta RP o organizacji najwyższych władz wojskowych i ustanowieniu urzędu Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.
- 27.VIII** - mianowanie J. Piłsudskiego Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych.
- 27.VIII-25.IX** - przelot kpt. Bolesława Orlińskiego na trasie Warszawa - Tokio - Warszawa.
- 16.IX** - wejście Polski do Rady Ligi Narodów w charakterze członka tymczasowego na trzy lata.
- 2.X** - rząd J. Piłsudskiego.
- 25.X** - zjazd w Nieświeżu z udziałem Józefa Piłsudskiego. Rozporządzenie Prezydenta RP o utworzeniu Komitetu Obrony Państwa.

30.X - rozporządzenie Prezydenta RP o utworzeniu powiatu Morskiego z Gdynią jako odrębnej jednostki administracyjnej.

XI - powołanie do życia Przedsiębiorstwa Państwowego „Żegluga Morska”.

4.XI - dekret prasowy Prezydenta RP przewidujący wysokie grzywny za szerzenie oszczerstw i plotek.

4.XII - na zjeździe w Poznaniu Roman Dmowski powołuje do życia prawicowy Obóz Wielkiej Polski pod hasłem jednoczenia żywiołów narodowych.

10.XI - przejście klubu parlamentarnego PPS do opozycji wobec rządu.

18.XII - oddanie do użytku pierwszego nabrzeża w porcie gdyniskim.

Rok 1927

4.I - uroczyste powitanie pierwszego statku „Żegluga Polskiej” w Gdyni.

6.I - poświęcenie bander polskich statków handlowych w Gdyni.

6.II - Zjazd Pogranicza Prus Wschodnich w Białymstoku, zorganizowany dla wsparcia pogranicznej ludności polskiej.

27.II - uruchomienie stacji radiowej w Krakowie.

8.III - uchwała Rady Ministrów o sprowadzeniu do kraju prochów Juliusza Słowackiego i złożenia ich na Wawelu.

19.III - polskie zbiory biblioteczne sprowadzone z Rapperswilu zostały przekazane jako depozyty do Centralnej Biblioteki. Tam mają oczekiwać na zakończenie budowy gmachu Biblioteki Narodowej. Zbiory przewiezione do Polski obejmują m.in. 91.362 rękopisy i autografy, 22.735 map i 1.433 atlasy.

21.III - utworzenie Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przynależenia Wojskowego przy Ministerstwie Spraw Wojskowych.

IV - powstanie Katolickiego Biura Prasowego (potem Katolicka Agencja Prasowa).

2-3.IV - II Zjazd Nauki Polskiej w Warszawie. Dyskusja nad społeczną funkcją nauki.

27.V - sprowadzenie do Polski prochów Juliusza Słowackiego.

8.VI - zamach emigranta rosyjskiego Kowery na posła sowieckiego w Warszawie Wojkova.

15.VI - otwarcie w Warszawie Wojskowej Międzynarodowej Wystawy Higieny i Farmacji.

- 2.VII - koronacja obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie.
- 6.VII - Polska uzyskała od USA pożyczkę w wysokości 15 mln dolarów jako rezerwę walutową dla Banku Polskiego.
- 9.VII - otwarcie Kanału Ogińskiego dla komunikacji rzecznej.
- 13.VIII - otwarcie w Warszawie Kongresu Pax Romana.
- 4.IX - otwarcie Instytutu Aeronautycznego w Warszawie.
- 9.IX - delegacja polska przedłożyła na sesji Rady Ligi Narodów projekt międzynarodowego paktu o nieagresji.
- 14.X - Polska uzyskała od Stanów Zjednoczonych pożyczkę stabilizacyjną w wysokości 62 mln dolarów i 2 mln funtów szterlingów. Pożyczka spowodowała wzrost kursu złotego na giełdach.
- 26.X - przewiezienie do Warszawy z Rapperswilu serca Tadeusza Kościuszki.
- 7.XI - obchody 60-lecia urodzin Marii Curie-Skłodowskiej.
- 23.XI - rozporządzenie Prezydenta RP o jednolitym ubezpieczeniu pracowników umysłowych na całym terytorium państwa.
- 24.XI - rozporządzenie Prezydenta RP o jednolitym ubezpieczeniu pracowników umysłowych w zakresie emerytur, rent i pomocy lekarskiej. Dotychczas z ubezpieczeń korzystali tylko pracownicy fizyczni.
- 10.XII - wystąpienie marszałka Piłsudskiego na sesji Rady Ligi Narodów w sprawie zatargu polsko-litewskiego. Rada Ligi Narodów poleciła obecnemu na sesji premierowi Litwy Voldemarasowi nawiązanie stosunków sąsiedzkich z Polską.
- 27.XII - podpisanie układu między Polską a ZSRR w sprawie wymiany więźniów politycznych. W zamian za uwolnienie 9 komunistów Polska uzyskuje zwolnienie z więzień sowieckich 32 Polaków.

Rok 1928

- 31.I - otwarcie Instytutu Badań Chemicznych w Warszawie.
- 6.II - rozporządzenie Prezydenta RP o wprowadzeniu ustroju sądów powszechnych. Odtąd na obszarze całego kraju obowiązuje jednolita forma wymiaru sprawiedliwości.
- 22.II - podpisanie konwencji kolejowej z ZSRR.
- 24.II - Rada Ministrów uchwaliła utworzenie specjalnego funduszu w wysokości 5 mln zł na potrzeby kulturalne. Rozporządzenie Prezydenta RP o powołaniu do życia Biblioteki Narodowej.

4-11.III - wybory do Sejmu i Senatu. Sukces Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem Marszałka Józefa Piłsudskiego (BBWR).

6.III - przekazanie Bibliotece Narodowej przewiezionych do kraju zbiorów Biblioteki Rapperswilskiej.

22.III - utworzenie przedsiębiorstwa Polska Poczta Telegraf i Telefon.

12.V - Litwa odmawia zawarcia paktu o nieagresji z Polską do czasu zwrotu Wilna.

25-26.V - powstała Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

27.VI - rząd Kazimierza Bartla.

4.VIII - układ polsko-gdański w sprawie korzystania z portu przez polskie okręty wojenne.

27.VIII - w Paryżu delegacja polska podpisała tzw. Pakt Brianda - Kelloga o pokojowym regulowaniu sporów międzynarodowych.

7.IX - otwarcie pierwszej linii transoceanicznej z Gdyni do portów w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych.

4-20.X - strajki włóknarzy.

7.X - w odpowiedzi na enuncjację prezydenta Rzeszy Hindenburga z 28 września na temat „powrotu wydartych ziem” do Niemiec, w całej Polsce odbyły się ślubowania obrony kresów zachodnich.

17.X - rozłam w PPS na tle stosunku do sanacji. Partia przeszła do opozycji a grupa działaczy utworzyła „PPS - dawną Frakcję Rewolucyjną” popierającą rządy sanacyjne.

7.XI - podpisanie w Królewcu układu polsko-litewskiego o małym ruchu granicznym.

6.XII - Rada Ministrów uchwaliła wewnętrzną pożyczkę budowlaną w wysokości 100 mln zł dla ożywienia budownictwa.

23.XII - rozporządzenie Prezydenta RP o ochronie granic zawężające działalność cudzoziemców w pasie granicznym.

30.XII - państwo przejęło cywilne lotnictwo w Polsce. Utworzenie państwowego przedsiębiorstwa „LOT”.

Rok 1929

4.II - otwarcie wystawy Sztuki Polskiej w Hadze.

- 6.II - posłowie BBWR składają do łaski marszałkowskiej projekt klubu BBWR w sprawie zmiany konstytucji.
- 16.III - otwarcie Instytutu Radiotechnicznego w Warszawie.
- 8.IV - otwarcie Międzynarodowej Konferencji Inwalidów Wojennych w Warszawie.
- 14.IV - rząd Kazimierza Świtalskiego.
- 16.V - otwarcie Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.
- 1.VII - Wszechsłowiański Zlot Sokolstwa a Poznaniu. Ogólnopolski Zjazd Związku Oficerów Rezerwy.
- 3.VII - załamanie w polskim przemyśle metalowym w związku z kryzysem i spadkiem popytu na produkty metalowe.
- 6.VII - sprowadzenie prochów gen. Bema z Węgier do Polski i złożenie ich w mauzoleum w Tarnowie.
- 8.VII - poświęcenie portu cywilnego polskich linii lotniczych „LOT”.
- 10.VII - pierwsze posiedzenie Rady Zunifikowanych Organizacji Rolniczych na Zamku w Warszawie.
- 12.VII - pierwszy Ogólnopolski Kongres Krajoznawczy w Poznaniu.
- 14.VII - w Warszawie rozpoczął się Pierwszy Zjazd Polaków z Zagranicy w Polsce. Największa z odnotowanych powódź w Galicji Wschodniej. Rada Ministrów uchwaliła zapomogi dla najbardziej uszkodzonych.
- 23.VII - otwarcie Międzynarodowego Kongresu Chirurgicznego w Warszawie.
- 24.VII - rząd przejął od spółek prywatnych i zagranicznych eksploatację Puszczy Białowieskiej.
- 19.VIII - rząd polski, korzystając z prawa pierwokupu, nabył od hr. A. Branickiego z Wilanowa dywan zdobyty pod Wiedniem przez Sobieskiego. Należność - 850 tys. zł. zaliczono właścicielowi na zaległe podatki.
- 28.VIII - podpisanie polsko-niemieckiej konwencji o żegludze powietrznej.
- 30.VIII - Polska przyjęła plan Younga o podziale odszkodowań wojennych, podobnie jak inne państwa uczestniczące w wojnie światowej.
- 4.IX - otwarcie Kongresu Matematyków Słowiańskich w Warszawie.
- 5.IX - podpisanie układu handlowego z Rumunią.
- 17.IX - mennica państwowa wypuściła 5 milionów srebrnych pięciozłotówek w miejsce wycofywanych banknotów pięciozłotowych.

29.IX - wyświetlenie pierwszego filmu dźwiękowego w Polsce.

30.X - marszałek Sejmu Ignacy Daszyński odmówił otwarcia sesji wobec zgromadzenia się w gmach Sejmu grupy oficerów manifestujących poparcie dla Piłsudskiego. Otwarcie sesji zostało odłożone o miesiąc.

5.XII - stronnictwa lewicy i centrum zgłosiły w Sejmie wniosek o wotum nieufności dla rządu.

29.XII - rząd Kazimierza Bartła.

31.XII - ukończenie budowy portu rybackiego w Gdyni.

Rok 1930

18.I - rozpoczęła pracę Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Mościcach pod Tarnowem.

25.I - Polska podpisała w Paryżu umowę o konsolidacji długów. Ustalono spłatę długów w 62 rocznych ratach (ostatnia rata miała być spłacona w 1992 roku).

15.II - rozpoczęła pracę elektrownia wodna w Żurach na Pomorzu.

18.II - zawarcie umowy zbożowej między Polską i Niemcami.

17.III - podpisanie w Warszawie traktatu handlowego z Niemcami. Zakończenie wojny celnej.

27.III - ustawa o ubezpieczeniach społecznych.

29.III - rząd Walerego Sławka.

29.III - podpisanie umowy ze stoczną angielską na budowę nowoczesnych niszczycieli dla Polskiej Marynarki Wojennej.

7.V - w Świątyniu otwarto stacje dla ruchu tranzytowego z Czechosłowacji przez Polskę do Rumunii.

26.V - pierwsza nagroda kpt. B. Orlińskiego na lotniczym zlocie gwiazdzistym w Brnie Morawskim.

1.VI - inauguracyjny lot na pierwszej linii lotniczej dla ruchu pasażerskiego na trasie Gdańsk - Warszawa - Lwów - Bukareszt. Otwarcie obserwatorium morskigo PIM w Gdyni.

4.VI - list pasterski metropolity Dionizego o współdziałaniu kościoła prawosławnego z rządem polskim.

20.VI - Kongres Pen Clubu w Warszawie z udziałem delegatów 26 państw.

29.VI - Kongres Centrolewu w Krakowie. Zainicjowanie bloku parlamentarnego stronnictw centrum i lewicy przeciwko rządowi sanacji.

6-VII-10.VIII - Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki w Poznaniu.

14.VIII - protest Polski przeciwko wypowiedzi niemieckiego ministra G. Treviranusa kwestionującej zachodnią granicę Polski.

26.VIII - rząd Józefa Piłsudskiego.

10.IX - aresztowanie 18 posłów i senatorów opozycji i osadzenie ich w więzieniu wojskowym w Brześciu nad Bugiem.

14.IX - demonstracje antyrządowe zorganizowane w Warszawie i innych miastach przez działaczy Centrolewu. Starcia z policją i aresztowania.

18.IX - Liga Narodów wezwała Polskę i Litwę do likwidacji sporów i unormowania wzajemnych stosunków.

30.X - rozporządzenie Prezydenta RP o ustanowieniu Krzyża i Medalu Niepodległości.

2.XI - Okręgowa Komisja Wyborcza unieważniła w wyborach do Sejmu wiele list Centrolewu na których widniały nazwiska przywódców stronnictw opozycyjnych.

16-23.XI - wybory do Sejmu i Senatu. Zwycięstwo BBWR, który uzyskał większość w Sejmie.

28.XI - uroczyste otwarcie Biblioteki Narodowej w Warszawie.

4.XII - rząd Walerego Sławka.

Rok 1931

1.I - rząd polski przesłał do Sekretariatu Liga Narodów noty zawiadamiające o przyjęciu propozycji powszechnego rozbrojenia.

15.I - umowa z Rumunią o przedłużeniu traktatu gwarancyjnego.

29.I - Polsko-Francuskie Towarzystwo Kolejowe otrzymało koncesję na budowę i eksploatację kolei: Herby Nowe - Inowrocław - Nowa Wieś - Gdynia.

1.II - kpt. Skarżyński i por. Markiewicz rozpoczynają trzymiesięczny lot wokół Afryki.

17.II - Czechosłowacja złamała umowę handlową z Polską, podnosząc znacznie cła na artykuły polskiego przemysłu.

15.III - trzy stronnictwa ludowe: PSL „Piast”, PSL, „Wyzwolenie” i Stronnictwo Chłopskie połączyły się, tworząc Stronnictwo Ludowe.

1.IV - utworzenie Biura Międzynarodowej Wymiany Wydawnictw. W Legionowie otwarto Obserwatorium Aerologiczne P.I.M.

2.IV - Polska uzyskała miliard franków pożyczki na rozbudowę magistrali komunikacyjnej.

12.IV - na skutek kryzysu i deficytu budżetowego państwa, rząd zdecydował o obniżce poborów urzędników państwowych o 15 procent.

16.IV - antypolskie ekscesy w Gdańsku.

21.IV - wiec młodzieży akademickiej w Warszawie pod hasłem obrony praw Polaków w Gdańsku.

24.V - uruchomienie w Warszawie jednej z najsilniejszych stacji radiowych w Europie.

25.V - Kongres Związku Polskich Związków Zawodowych w Warszawie.

27.V - rząd Aleksandra Prystora.

23.VI - rząd podjął decyzję o zniesieniu wszystkich dodatków do pensji urzędniczych.

12.VII - odsłonięcie pomnika Zwycięstwa pod Grunwaldem w Uzdowie na granicy z Prusami Wschodnimi.

20.VIII - powitanie w Gdyni pierwszego polskiego okrętu podwodnego „Ryś” zbudowanego we Francji.

26.VIII - Rada Ministrów podjęła uchwałę o powołaniu Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia.

28.VIII - rząd polski złożył w Moskwie propozycje zawarcia paktu nieagresji z ZSRR.

29.VIII - w Truskawcu ukraiński terrorysta zastrzelił wiceprezesa BBWR Tadeusza Hołówkę.

31.VIII - zamach Ukraińców na ambulans pocztowy pod Kołomyją.

4.IX - wprowadzenie postępowania doraźnego przed Sądami Powszechnymi na terytorium Polski.

7.X - Rada Ministrów wydała rozporządzenie o wprowadzeniu podatku wojskowego od wszystkich mężczyzn w wieku poborowym nie odbywających służby wojskowej.

17.X - w celu zebrania funduszy na pomoc dla bezrobotnych, czasowo podniesiono opłaty telefoniczne i wprowadzono podatek od gier w karty w klubach. Wojsko rozpoczęło szeroką akcję dożywiania rodzin bezrobotnych.

26.X - początek procesu więźniów brzeskich.

9.XII - drugi powszechny spis ludności w Polsce.

Rok 1932

13.I - wyrok sądu okręgowego w Warszawie w sprawie więźniów brzeskich. Zapadły wyroki od 1,5 do 3 lat więzienia. Po serii procesów w sądach wyższych instancji kilku skazanych nielegalnie opuściło kraj.

30.I - Liga Narodów odrzuciła skargę Ukraińców na akcję polską z 1930 roku. Podjęto uchwałę stwierdzającą, że Polska nie prowadzi przeciwko Ukraińcom polityki prześladowań, a posunięcia władz polskich sprowokowali sami Ukraińcy swoją antypaństwową działalnością.

11.III - ustawa sejmowa o ustroju szkolnictwa w Polsce (reformacja jędrzejowiczowska). Wprowadza dwustopniowe szkolnictwo średnie (gimnazjum i liceum), zapowiada rozwój szkolnictwa zawodowego.

18.III - ustawa o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego „Polski Monopol Tytoniowy”.

10.IV - utworzenie Unii Związków Pracowników Umysłowych w Polsce.

15.IV - przekazanie w depozyt Bibliotece Narodowej zbiorów Biblioteki Wilańskiej ofiarowanych narodowi przez hr. A. Branickiego.

23.IV - list pastnerski Prymasa Polski „O chrześcijańskie zasady życia państwowego”.

29.V - otwarcie Instytutu Radowego im. Marii Curie-Skłodowskiej w Warszawie.

21.VI - utworzenie przedsiębiorstwa „Polski Monopol Solny”.

11.VII - wprowadzenie jednolitego kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach.

16.VII - wyjazd z Gdyni pierwszej polskiej wyprawy polarnej na Wyspę Niedźwiedzią.

25.VII - podpisanie w Moskwie paktu o nieagresji między Polską i ZSRR.

12.VIII - podpisanie polsko-francuskiego porozumienia handlowego.

19.VIII - por. Franciszek Żwirko i inż. Stanisław Wigura zwyciężyli w Challenge'u 1932 roku na polskim samolocie RWD.

31.XII - Janusz Kusociński na Igrzyskach Olimpijskich w Los Angeles zwycięża w biegu na 10 tys. m. Na tej samej Olimpiadzie drugi złoty medal dla Polski zdobyła Stanisława Walasiewicz w biegu na 100 m.

1.IX - wprowadzenie nowej organizacji szkolnictwa polskiego. Wprowadzenie opłat na Fundusz Bezrobocia.

12.IX - śmierć por. Żwirki i inż. Wigury w katastrofie lotniczej pod Cierlickiem.

30.X - odsłonięcie w Poznaniu pomnika Najświętszego Serca Jezusowego, pomysłu jako votum dziękczynne za zmartwychwstanie Polski. Składki na pomnik zbierano w całym kraju.

9.XI - rozpoczęła działalność Państwowa Rada Wychowania Publicznego powołana dla nawiązania kontaktu między przedstawicielami świata kultury, sztuki, nauki a czynnikami rządowymi.

20.XI - otwarcie pierwszej Polskiej Wystawy Muzycznej w Warszawie.

15.XII - podpisanie nowego układu handlowego z Niemcami.

Rok 1933

9.I - na otwarciu wystawy poświęconej Prusom Wschodnim minister Rzeszy Niemieckiej dr Brecht wypowiada się w sprawie połączenia Prus Wschodnich z Rzeszą.

III - wysunięcie przez Józefa Piłsudskiego koncepcji wojny prewencyjnej przeciwko Niemcom.

1.III - inauguracja magistrali kolejowej Nowe Herby - Gdynia, łączącej Górny Śląsk z Wybrzeżem.

6.III - wzmocnienie polskiej załogi na Westerplatte w odpowiedzi na prowokacyjne posunięcia Senatu Wolnego Miasta Gdańska.

15.III - Sejm uchwalił ustawę o ustroju szkół akademickich. Ograniczenie samorządu szkół wyższych.

27.III - rozwiązanie przez władze Obozu Wielkiej Polski. Reorganizacja ubezpieczeń społecznych.

4.IV - protest Polski przeciwko brytyjskiej koncepcji Paktu Czterech (W. Brytania, Francja, Włochy, Niemcy).

7.V - przelot kpt. Skarżyńskiego przez Atlantyk.

8.V - ponowny wybór Ignacego Mościckiego na Prezydenta RP.

10.V - rząd Janusza Jędrzejewicza.

- 19.V - zwycięstwo Bajana i Dudzińskiego w zawodach lotniczych w Austrii.
- 2.VI - podpisanie z ZSRR konwencji o rozstrzygnięciu zajęć granicznych.
- 2.VIII - podpisanie w Londynie kontraktu z firmami angielskimi na elektryfikację warszawskiego węzła kolejowego.
- 21.VIII - VII Międzynarodowy Zjazd Historyków w Warszawie z udziałem przedstawicieli 31 państw.
- 28.VIII - zdobycie przez jeźdźców polskich Pucharu Narodów na zawodach w Rydze.
- 30.VIII - polsko-węgierskie uroczystości ku czci Stefana Batorego w Krakowie.
- 7.IX - rozporządzenie Prezydenta RP o wypuszczeniu Pożyczki Narodowej.
- 24.IX - Kongres Kupiectwa Polskiego w Toruniu.
- 6.X - Święto Kawalerii Polskiej w 250 rocznicę odsieczy wiedeńskiej. Wielka defilada kawalerii na błoniach krakowskich.
- 12.X - polsko-austriacki traktat handlowy.
- XI - podpisanie umowy ze stoczną włoską Monfalcone na budowę dwóch nowoczesnych motorowców pasażerskich („Piłsudski” i „Batory”).
- 8.XI - inauguracyjne posiedzenie Polskiej Akademii Literatury.
- 8.XII - uroczystość poświęcenia portu w Gdyni i otwarcie strefy wolnocłowej.
- 16.XII - otwarcie Muzeum Przemysłu i Techniki w Warszawie.

Rok 1934

- 5.I - zawarcie paktu o nieagresji między Polską i Niemcami.
- 21.I - układ polsko-niemiecki o komunikacji lotniczej.
- 26.I - podpisanie w Berlinie polsko-niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy.
- 3.II - wizyta ministra spraw zagranicznych Józefa Becka w Moskwie.
- 3.III - rozwiązanie Rady Miejskiej Warszawy. Wprowadzenie rządów komisarycznych.
- 8.III - zniesienie ostrych zarządzeń celnych między Polską i Niemcami.

13.III - uchwalenie przez Sejm ustawy o ochronie przed pożarami i innymi klęskami.

14.III - Sejm uchwalił ustawę o pełnomocnictwach Prezydenta RP do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy.

15.III - uchwała Sejmu o obronie przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

12.IV - narada w Belwederze z udziałem J. Piłsudskiego, generalicji i ministra spraw zagranicznych na temat ewentualnych zagrożeń Polski ze strony dwóch wielkich sąsiadów.

28.IV - otwarcie nowego dworca lotniczego na Okęciu w Warszawie.

2.V - przedłużenie paktu o nieagresji między Polską i ZSRR na dalsze dziesięć lat (do 31.XII.1945).

12.V - Zjazd Harcerstwa Polskiego w Wilnie.

15.V - na konferencji rozbrojeniowej państw europejskich min. Beck w imieniu rządu polskiego wyraził zgodę na redukcje zbrojeń, o ile redukcja ta obejmie wszystkie państwa.

11.VI - wyjazd polskiej wyprawy polarnej na Szpicbergen.

15.VI - minister spraw wewnętrznych Bronisław Pieracki został zastrzelony przez zamachowca ukraińskiego.

17.VI - rozporządzenie Prezydenta RP o utworzeniu w Berezie Kartuskiej obozu dla osób zagrażających bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu. Obóz zaczął funkcjonować 12 lipca.

19.VI - decyzja Episkopatu Polski o unifikacji stowarzyszeń wchodzących w skład Akcji Katolickiej.

24.VI - do Polski przybyła francuska misja specjalna z gen. Debeneyem, członkiem Najwyższej Rady Wojennej.

31.VII - Stefan Starzyński zostaje mianowany komisarycznym prezydentem Warszawy.

6.VIII - w dwudziątą rocznicę wymarszu z Krakowa pierwszej kompanii kadrowej, rozpoczęto budowę Kopca Marszałka Piłsudskiego na Sowińcu.

7.VIII - Rada Ministrów uchyliła rozporządzenie o postępowaniu doraźnym przed sądami powszechnymi, z wyjątkiem spraw szpiegowskich.

23.VIII - otwarcie Międzynarodowego Kongresu Geograficznego w Warszawie.

28.VIII - zwycięstwo kpt. Bajana w międzynarodowych zawodach lotniczych w Warszawie.

11.IX - rząd polski odrzucił projekt Paktu Wschodniego, przedstawiony przez ZSRR.

13.IX - minister Beck na Zgromadzeniu Rady Ligi Narodów wypowiedział traktat o mniejszościach narodowych. Do czasu wprowadzenia systemu międzynarodowej ochrony praw mniejszości, rząd polski nie będzie współpracować z organami międzynarodowymi w zakresie kontroli nad stosowanymi już przez Polskę zasadami słusznego i równego traktowania mniejszości.

23.IX - otwarcie Drugiego Międzynarodowego Zjazdu Sławistów w Warszawie.

21.X - powołanie do życia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

26.X - utworzenie w Poznaniu Związku Polskiego dla obrony polskiego stanu posiadania.

6.XII - w Londynie podpisano polsko-brytyjskie porozumienie węglowe.

8.XII - Ogólnopolski Kongres Oświatowy. Podczas obrad zwrócono uwagę na rolę oświaty pozaszkolnej.

Rok 1935

18.I - otwarcie wystawy Mickiewiczowskiej w Pałacu Potockich w Warszawie.

11.II - Wystawa Sztuki Polskiej w Hamburgu.

26.II - otwarcie Instytutu Polsko-Niemieckiego w Berlinie.

3.III - z Gdyni wyruszyła na Daleki Wschód z polskimi wyrobami pierwsza Polska Wystawa Okrętowa.

23.III - Sejm uchwalił nową konstytucję. Rozszerzenie władzy wykonawczej Prezydenta. Ustawa konstytucyjna została podpisana przez Prezydenta RP 23 kwietnia, stąd nazwa - konstytucja kwietniowa.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powołało do życia Państwową Radę Muzealną.

8.V - wizyta ministra spraw zagranicznych Francji Laval'a w Warszawie.

9.V - porozumienie polsko-niemieckie w sprawie szkolnictwa na Górnym Śląsku. Minister spraw wewnętrznych powołał Stałą Komisję Doradczą do Spraw Ochrony przed Pożarami i Innymi Klęskami.

12.V - zgon Józefa Piłsudskiego.

12/13.V - gen. Edward Rydz Śmigły objął stanowisko Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

15.V - ogłoszenie tygodniowej żałoby dla uczczenia pamięci Józefa Piłsudskiego.

- 18.V** - złożenie trumny marszałka J. Piłsudskiego w Krypcie na Wawelu.
- 20.V** - uchwała Senatu Uniwersytetu Warszawskiego o przyjęciu przez uczelnię nazwy Uniwersytet Józefa Piłsudskiego.
- 18.VI** - Zjazd Międzynarodowej Unii Radiofonicznej w Warszawie.
- 26.VI** - Sejm uchwalił nową ordynację wyborczą do Sejmu i Senatu (weszła w życie 8 lipca) oraz ustawę o wyborze Prezydenta RP.
- 3.VII** - wizyta ministra Becka w Berlinie.
- 12.VII** - Zlot Młodzieży Polskiej z Zagranicy (ok. 3 tys. uczestników).
- 14.VII** - Zlot Harcerstwa w Spale - 30 tys. uczestników z całego świata.
- 30.VII** - w celu przyspieszenia rozwoju motoryzacji w kraju, rząd zwolnił pojazdy mechaniczne od opłat drogowych.
- 8.IX** - wybory do Sejmu i Senatu. Zwycięstwo sanacji przy bojkocie partii opozycyjnych i niskiej frekwencji wyborców - głosowało 37% uprawnionych.
- 13.X** - rząd Mariana Zyndrama Kościałkowskiego.
- 17.IX** - zdobycie przez polskich baloniarzy na własność przechodniego pucharu Gordon-Bennetta.
- 30.X** - rozwiązanie BBWR.
- 4.XI** - podpisanie polsko-niemieckiej umowy gospodarczej, regulującej całość obrotu towarowego między obu państwami.
- 9.XI** - uchwała Rady Ministrów o obniżce komornego o 10-15% i o uproszczeniu oddłużania samorządów.
- 15.XI** - podpisanie polsko-francuskiej umowy rolniczej o wymianie produktów rolniczych.
- 7.XII** - Rada Ministrów podjęła uchwałę o utworzeniu Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze.

Rok 1936

- 3.I** - ogłoszenie amnestii. Skorzystało z niej m.in. wielu Ukraińców oskarżonych o działalność antypolską.
- 18.I** - wysoki komisarz Gdańska, Lester stwierdził nagminne łamanie konstytucji przez Senat Gdański.

5.II - władze polskie zarządziły ograniczenie kolejowego ruchu tranzytowego między Niemcami i Prusami Wschodnimi do czasu spłaty zaległych należności. Tymczasowe uregulowania należności nastąpiło 7 kwietnia.

19.II - wykrycie nielegalnej antypolskiej organizacji hitlerowskiej na Górnym Śląsku.

21.II - uruchomienie pierwszej w Polsce kolejki liniowej na Kasprowy Wierch.

III - gen. Tadeusz Kutrzeba opracował studium możliwości wojennych Polski i Niemiec.

4.III - rząd odrzucił projekt właścicieli kopalń śląskich dotyczący obniżki płac górników.

23.III - strajk powszechny w Krakowie. Podczas strajku w fabryce „Semperit” bojówka komunistyczna ukryta w tłumie zaatakowała policję ogniem pistoletów. W rozruchach zostało rannych 26 demonstrantów i 17 policjantów. Podobnie postąpili komuniści 14.IV podczas demonstracji bezrobotnych doprowadzając do rozlewu krwi.

IV - Sztab Główny rozpoczął prace nad 6-letnim planem unowocześnienia i rozbudowy sił zbrojnych.

9.IV - dekret Prezydenta RP o utworzeniu Funduszu Obrony Narodowej (FON). Dysponował on pozabudżetowymi środkami na finansowanie inwestycji wojskowych.

9.V - dekret Prezydenta RP o zwierzchnictwie nad siłami zbrojnymi i organizacji naczelnych władz wojskowych w czasie pokoju oraz powołaniu Komitetu Obrony Rzeczypospolitej.

12.V - przeniesienie serca Marszałka Józefa Piłsudskiego i prochów jego matki na cmentarz na Rossie w Wilnie.

15.V - rząd Felicjana Sławoja-Składkowskiego.

24.V - ślubowanie młodzieży akademickiej na Jasnej Górze.

30.V - dowódca lotnictwa gen. L. Rayski przedstawił 6-letni plan rozbudowy i modernizacji lotnictwa.

VI - Sztab Główny przedstawił gen. Rydzowi-Śmigłemu studium pt. „Niemcy”.

20.VI - sąd w Katowicach skazał na kary więzienia członków antypolskiej organizacji hitlerowskiej.

24.VI - antypolskie rozruchy w Gdańsku. Napady na Polaków.

29.VI - manifestacja stu kilkudziesięciu tysięcy chłopów zorganizowana przez Stronnictwo Ludowe podczas uroczystości w Nowisielcach ku czci chłopca bohatera z XVII w. - Pyrza. Żądanie demokratycznej konstytucji i naprawy administracji.

13.VII - okólnik Prezesa Rady-Ministrów stanowiący, że gen. Rydz-Śmigły jest pierwszą osobą po Prezydencie w państwie.

12-16.VIII - wizyta w Warszawie gen. Gamelina szefa Sztabu Obrony Narodowej Francji.

25-27.VIII - pierwszy Synod Plenarny episkopatu polskiego na Jasnej Górze.

6.IX - w wyniku rozmów przeprowadzonych przez gen. Rydza-Śmigłego z członkami rządu francuskiego podczas jego wizyty we Francji, w Rambouillet generał podpisał porozumienie na mocy którego Polska otrzymała pożyczkę na zbrojenia w wysokości 2,6 mld franków.

22.IX - rozporządzenie Prezydenta RP o utworzeniu Junackich Hufców Pracy. Miały one być formą zatrudnienia bezrobotnej młodzieży przy pracach użytecznych dla obronności kraju.

10.XI - gen. Edward Rydz-Śmigły został mianowany marszałkiem Polski.

XII - obwieszczenie Ministerstwa Spraw Wojskowych o ochotniczym zaciągu do oddziałów Obrony Narodowej.

2.XII - minister Kwiatkowski przedstawił założenia piętnastoletniego planu gospodarczego, zakładającego wszechstronny rozwój kraju, ograniczenie bezrobocia i ujednoczenie struktury gospodarczej Polski „A” i Polski „B”.

17.XII - zestawienie planu rozbudowy obrony przeciwlotniczej.

Rok 1937

2.I - zaciągnięcie we Francji pożyczki w wysokości 850 mln franków w gotówce, a 1.250 mln w kredycie towarowym.

17.I - Nadzwyczajny Kongres Stronnictwa Ludowego obradujący w Warszawie podjął decyzję o przeprowadzeniu strajku chłopskiego.

21.I - Rada Ministrów podjęła uchwałę o przekazaniu ze skarbu państwa miliarda złotych na FON.

5.II - oficjalne ogłoszenie planu budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego.

23.II - ogólnopolski zjazd dyrektorów diecezjalnych „Caritas” Utworzenie stałej komisji porozumiewawczej dla koordynacji działań ruchu charytatywnego w Polsce.

1.III - powstanie Obozu Zjednoczenia Narodowego (OZN), który miał konsolidować społeczeństwo wokół rządu.

14.III - ogólnopolski zjazd przedstawicieli wsi w Warszawie zorganizowany przez OZN.

18.III - podpisanie polsko-rumuńskiej konwencji kulturalnej

20.III - rozpoczęcie budowy kombinatu w Stalowej Woli, największej inwestycji COP.

2.IV - minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego rozwiązał stowarzyszenia akademickie na Uniwersytecie Józefa Piłsudskiego i w SGGW pod zarzutem prowadzenia przez nie działalności politycznej.

7.IV - przy Radzie Ministrów powołano specjalną komisję kontroli cen.

18.IV - starcia chłopów z policją w Raclawicach podczas obchodów rocznicy bitwy pod Raclawicami.

21.IV - decyzja o rozbudowie Obrony Narodowej jako odrębnej formacji wojskowej stanowiącej część składową sił zbrojnych.

2.V - otwarcie Pierwszego Ogólnopolskiego Zjazdu Inżynierów Chemików w Warszawie.

8.VI - otwarcie w Liskowie „Wystawy Pracy i Kultury Wsi”.

16.VI - uchwała Sejmu o zmianie ustawy o szkołach akademickich,. Uchwalenie ustawy o Funduszu Kultury.

20.VI - Kongres Centralnego Związku Młodej Wsi w Warszawie.

25.VI - inauguracja Międzynarodowego Kongresu Chrystusa Króla w Poznaniu.

5.VII - podpisanie przez Polskę układu regulującego zasady prowadzenia wojny podwodnej.

18.VII - nieudany zamach w Świdrach Małych na płk. Koca, szefa OZN.

8.VIII - przedłużenie na dwa lata układu polsko-gdańskiego o zawijaniu i postój polskich okrętów wojennych w porcie gdańskim.

16-25.VIII - strajk chłopski w krakowskim, lubelskim, kieleckim, lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim. Na dziesięć dni chłopci wstrzymali dowóz żywności do miast. Doszło do starć chłopów z policją. Liczne aresztowania, 42 zabitych chłopów.

- 20.VIII** - rozporządzenie ministra spraw wojskowych o zastępczej służbie wojskowej.
- 31.VIII** - Senat Gdański odmówił przyjęcia posłów polskich interweniujących w sprawie przymusowego włączania dzieci polskich do szkół niemieckich.
- 1.IX** - Stolica Apostolska uznała groby wawelskie za nienaruszalne. Władze kościelne mogą dokonywać zmian tylko w porozumieniu z Prezydentem RP.
- 12.IX** - otwarcie Polskiego Kongresu Inżynierów we Lwowie.
- 12-14.IX** - Międzynarodowy Katolicki Kongres Przeciwalkoholowy w Warszawie.
- 26.IX** - na polu Mokotowskim w Warszawie odbyła się uroczystość przekazania władzom 126 samolotów szkolnych ufundowanych przez społeczeństwo zrzeszone w LOPP.
- 30.IX-4.X** - rząd zawiesił działalność Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego i mianował kuratora dla Związku. Bezpośrednim powodem tego kroku był numer wydawanego przez ZNP pisma dla dzieci „Płomyk” gloryfikujący sytuację w ZSRR pod władzą Stalina.
- 10.X** - Narodowa Partia Robotnicza i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji łączą się, tworząc Stronnictwo Pracy.
- 15.X** - poświęcenia mauzoleum w Czarny, wzniesionego dla złożenia prochów hetmana Czarnieckiego.
- 24.X** - Pierwszy Kongres Zjednoczenia Polskich Związków Zawodowych w Warszawie.
- 27.X** - polsko-austriacka umowa kulturalna.
- 5.XI** - ogłoszenie polsko-niemieckiej deklaracji stwierdzającej wolę obu państw poprawy traktowania potrzeb mniejszości polskiej w Niemczech i niemieckiej w Polsce.
- 11.XI** - pierwsze obchody Święta Niepodległości. Kard. Kakowski otworzył w archidiecezji warszawskiej pierwszy w Polsce Instytut Wyższej Kultury Religijnej. Do czerwca 1938 roku powstało 6 kolejnych Instytutów w diecezjach polskich.
- 13.XI** - otwarcie ogólnopolskiego Kongresu Kupiectwa Chrześcijańskiego w Warszawie.
- 20.XI** - Prymas Polski ks. Kard. Hlond powołał Rad Społeczną, która miała analizować rozwój stosunków społecznych i gospodarczych w kraju.
- 21.XI** - Zjazd POW w Wilnie. Wprowadzenie przysposobienia wojskowego młodzieży akademickiej (Legia Akademicka).

25.XI - katastrofa samolotu LOT nad Bułgarią. Załoga i pasażerowie ponieśli śmierć. Naczelna Organizacja Stowarzyszeń Techników RP złożyła deklarację w sprawie czynnej współpracy z wojskiem.

12.XII - zjazd konserwatystów w Warszawie. Powołanie Stronnictwa Zachowawczego.

14.XII - rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych o osadzaniu w obozie w Berezie Kartuskiej osób szkodzących państwu, których skazanie wyrokiem sądownym jest niemożliwe.

Rok 1938

I - studium planu strategicznego Polski przeciwko Niemcom przygotowane przez gen. T. Kutrzebę i ppłk. Stefana Mossora.

22.I - rozpoczęło pracę Obserwatorium Wysokogórskie na Kasprowym Wierchu.

3.II - przemówienie ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego prof. W. Świątosławskiego w Sejmie w sprawie wychowania młodzieży w oparciu o zasady wiary i etyki chrześcijańskiej.

27.-28.II - Kongres Stronnictwa Ludowego w Krakowie.

6.III - wizyta ministra Becka w Rzymie.

11.III - pograniczna straż litewska zastrzeliła na granicy polsko-litewskiej żołnierza KOP Stanisława Serafina.

17.III - nota rządu polskiego do Kowna z żądaniem nawiązania normalnych stosunków sąsiedzkich i dyplomatycznych. Litwini otrzymują 48 godzin na sformułowanie odpowiedzi.

19.III - odpowiedź rządu litewskiego przyjmująca żądania polskie.

24.III - Sejm uchwalił tzw. małą reformę podatkową.

28.III - podpisanie przez Polskę i Litwę porozumienia w sprawie komunikacji.

5.IV - ustanowienie straży pożarnych organami obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w zakresie akcji przeciwpożarowej.

9.IV - ustawa o ulgach podatkowych dla niektórych inwestycji podejmowanych w COP i na Kresach Wschodnich.

17.IV - kanonizacja błog. Andrzeja Boboli w bazylice św. Piotra w Rzymie.

30.IV - uruchomienie połączeń telefonicznych i telegraficznych Polski z Litwą. Wprowadzenie w życie przez Sztab Główny nowego planu mobilizacyjnego.

15.V - rozporządzenie o przygotowaniu w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w dziedzinach regulacji i zabudowania osiedli oraz budownictwa publicznego i prywatnego.

1.VI - Pierwszy Międzynarodowy Kongres Jeździecki w Warszawie.

11.VI - sprowadzenie relikwii św. Andrzeja Boboli do Polski.

18.VI - otwarcie Muzeum Narodowego w nowo zbudowanym gmachu w Warszawie.

21.VI - otwarcie w Warszawie Pierwszego Kongresu Pracy Społeczno-Obywatelskiej Kobiet.

9.VII - w kościele OO Dominikanów w Krakowie odkryto grób Leszka Czarnego.

14.VII - Sejm uchwalił ustawę o Akademii Wychowania Fizycznego i o obowiązku dwuletniej praktyki lekarskiej we wsiach lub małych miasteczkach. Ustawa o samorządzie gminnym m.st. Warszawy i o wyborze radnych miejskich.

5.VIII - ustawa o środkach pieniężnych na kształtowanie cen artykułów rolniczych.

VI-VIII - niszczenie cerkwi prawosławnych na terenie Lubelszczyzny uznanych przez władze za zbędne. 24 sierpnia skonfiskowano list pasterski metropolity Szeptyckiego w tej sprawie. W akcji prowadzonej od 1937 roku zniszczono około 120 cerkwi i kapliczek.

5.IX - otwarcie Międzynarodowej Parlamentarnej Konferencji Handlowej w Warszawie.

15.IX - wielkie manewry armii polskiej na Wołyniu.

17.IX - demarche rządu polskiego w Paryżu i Londynie w sprawie samostanowienia Polaków na Śląsku Zaolziańskim.

21.IX - poseł polski w Pradze Papee składa notę domagającą się załatwienia sprawy terytoriów zamieszkałych przez ludność polską analogicznie do tego jak załatwiono sprawę ludności niemieckiej.

23.IX - ZSRR ostrzega, że wypowie pakt o nieagresji w przypadku wkroczenia wojsk polskich do Czechosłowacji.

30.IX - żądanie Polski ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy Śląska Zaolziańskiego.

1.X - rząd czechosłowacki przyjmuje żądania polskie.

2.X - wkroczenie oddziałów polskich do Cieszyna.

2-11.X - obejmowanie Śląska Zaolziańskiego przez wojska polskie.

24.X - dekret Prezydenta RP o ochronie państwa i dekret o rozwiązaniu łóż masońskich w Polsce. Minister spraw zagranicznych II Rzeszy Joachim von Ribbentrop w rozmowie z ambasadorem Lipskim po raz pierwszy wystąpił z postulatem powrotu Gdańska do Niemiec i budowy eksterytorialnej autostrady przez Pomorze, oferując w zamian gwarancje polskiej granicy zachodniej i przedłużenie paktu o nieagresji o 25 lat.

6-13.XI - wybory do Sejmu i Senatu.

21.XI - dekret Prezydenta RP o prawie prasowym określający zasady funkcjonowania wolności druku. Opozycja uznała dekret za ograniczenie wolności i próbę wprowadzenia cenzury.

26.XI - po rozmowach w Moskwie Polska i ZSRR ogłaszają komunikat o stabilizacji w stosunków dwustronnych i lojalnym wykonywaniu zawartych umów.

Rok 1939

4.I - wizyta ministra Becka w Berchtesgaden. Rozmowa z Hitlerem. Po powrocie do Warszawy, 7 stycznia Beck ostrzegł Prezydenta i marszałka Rydza Śmigłego o możliwości wojny.

24.I - wizyta Ribbentropa w Warszawie. Minister powtórzył postulat w sprawie Gdańska i eksterytorialnej autostrady, proponując przystąpienie Polski do Paktu Antykominternowskiego. Odmowa Becka.

19.II - umowa handlowa z ZSRR przewidująca dwunastokrotny wzrost wymiany towarowej.

4.III - przystąpienie polskiego Sztabu Głównego do prac nad planem operacyjnym „Zachód”.

21.III - Ribbentrop w rozmowie z Lipskim ponowił żądanie oddania Gdańska i budowy autostrady przez Pomorze. Ogłoszenie częściowej mobilizacji w Polsce. Zmobilizowane jednostki zostały wysłane na pogranicze z Prusami Wschodnimi i III Rzeszą.

Pierwszy Walny Zjazd Organizacji Przynależenia Wojskowego Kobiet w Warszawie.

31.III - premier Wielkiej Brytanii Chamberlain złożył oświadczenie gwarantujące jednostronnie niepodległość Polski. Podobne oświadczenie złożył rząd francuski.

1.IV - ustawa o dotacjach na FON i o nowym trzyletnim planie inwestycyjnym wartości 2 mld zł.

3.IV - dyrektywa Hitlera dla sił zbrojnych, zawierająca m.in. wytyczne do uderzenia na Polskę.

6.IV - wizyta ministra Becka w Londynie. Ogłoszenie polsko-brytyjskiego komunikatu zawierającego deklaracje o gotowości Polski do wystąpienia w obronie Wielkiej Brytanii i zapowiadającego zawarcie układu o wzajemnej pomocy.

28.IV - przemówienie Hitlera w Reichstagu. Wypowiedzenie paktu o nieagresji z 1934 roku. Żądanie Gdańska i autostrady.

V - zainicjowana przez władze wojskowe akcja propagandowa pogotowia bojowego narodu pod nazwą „tydzień dozbrojenia moralnego”.

5.V - przemówienie Becka w Sejmie odrzucające żądania Hitlera.

14-21.V - rozmowy sztabowe ministra spraw wojskowych gen. Tadeusza Kasprzyckiego z gen. Gamelin w Paryżu.

20.V - zbrojny napad na polski posterunek celny w obrębie Wolnego Miasta Gdańska.

23-30.V - polsko-brytyjskie rozmowy sztabowe w Warszawie. Omówiono m.in. pomoc ekonomiczno-wojskową Wielkiej Brytanii w przypadku napaści Niemiec na Polskę.

26.V - Sejm upoważnił Prezydenta do wydawania dekretów w zakresie spraw gospodarczych i finansowych.

6.VII - narada z udziałem I. Mościckiego, Rydza Śmigłego, Sławoja Składkowskiego i Becka, Ustalenie taktyki działania w sprawie Gdańska.

19-21.VII - wizyta szefa brytyjskiego Sztabu Imperialnego gen. Ironsidea w Warszawie. Ironside zapewnił, że Anglia wykona swoje zobowiązania wobec Polski.

7.VIII - Wielka Brytania przyznała Polsce kredyt towarowy w wysokości 8 mln funtów zamiast postulowanych przez stronę polską 60 milionów.

14.VIII - podczas rokowań anglo-francusko-sowieckich toczących się od kwietnia Woroszyłow kategorycznie zażądał uzyskania od Polski zgody na przemarsz Armii Czerwonej przez Wileńszczyznę i Małopolskę Wschodnią, przy czym moment wkroczenia na ziemie polskie miały określić władze sowieckie. Od spełnienia tego warunku oraz zgody na obsadzenie państw bałtyckich uzależnił dalsze rokowania o wspólnej akcji przeciwko Niemcom.

23-24.VIII - podpisanie w Moskwie paktu Ribbentrop-Mołotow. Układ jawny nazwano paktem o nieagresji. Tajny protokół dodatkowy przewidywał rozbiór Polski między obu mocarstwami.

23.VIII - Francuski Komitet Obrony Narodowej uznał konieczność wypełnienia przez Francję jej traktatowych obowiązków wobec Polski.

25.VIII - podpisanie w Londynie układu polsko-angielskiego o wzajemnej pomocy na wypadek agresji niemieckiej. Hitler wydał siłom zbrojnym rozkaz ude-

rzenia na Polskę 26 sierpnia, ale na wiadomość o polsko-angielskim sojuszu rozkaz odwołał.

26.VIII - w klasztorze jasnogórskim rozpoczęły się dziewięciodniowe modły w intencji Ojczyzny. Oddział niemiecki, nie powiadomiony na czas o odwołaniu agresji na Polskę, z terytorium Słowacji zaatakował stację Mosty i tunel na przełęczy Jabłonkowskiej.

30.VIII - ogłoszenie mobilizacji powszechnej w Polsce.

31.VIII - ultimatum Niemiec pod adresem Polski. Żądanie natychmiastowego wcielenia Gdańska do Rzeszy, usunięcia władz polskich z Pomorza i przeprowadzenia tam plebiscytu. Hitler nie przekazał rządowi polskiemu treści ultimatum drogą dyplomatyczną.

1.IX - uderzenie Niemców na Polskę.

1-3.IX - bitwa graniczna. Klęska wojsk polskich na Pomorzu.

2.IX - ostatnie posiedzenie Sejmu i Senatu II Rzeczypospolitej w Warszawie. Parlament jednogłośnie poparł decyzję rządu odparcia agresji wszelkimi środkami.

3.IX - Anglia i Francja wypowiadają Niemcom wojnę. Decyzja o przygotowaniu obrony na Wiśle.

4-5.IX - walki na głównej linii obrony na zachód od Wisły.

5.IX -- uroczyste nabożeństwo w katedrze warszawskiej za pomyślność oręża polskiego w obecności rządu i korpusu dyplomatycznego. Odwrót wojsk polskich.

6-7.IX - opuszczenie Warszawy przez rząd i naczelne dowództwo.

7.IX - kapitulacja załogi Westerplatte.

9.IX - nieudany szturm niemieckiej 4 dywizji pancernej na Warszawę.

9-22.IX - bitwa nad Bzurą.

9-10.IX - nieudana próba ustabilizowania frontu na Sanie.

9-13.IX - „ofensywa” francuska na zachodzie. Wojska francuskie posunęły się na odcinku 25 km o 8 km w głąb terytorium niemieckiego i okopały przez „linią Zygyryda”.

12.IX - na posiedzeniu francusko-brytyjskiej Najwyższej Rady Wojennej w Abbeville zapadła decyzja o rezygnacji z ofensywy na froncie zachodnim.

12-21.IX - walki o Lwów.

13.IX - decyzja Rydza Śmigłego o wycofaniu jak największej ilości wojsk do południowo-wschodniej części kraju i obrony tzw. „Przedmieścia rumuńskiego”.

17.IX - uderzenie Armii Czerwonej na Polskę. Walkę z agresją podjęły nieliczne oddziały KOP. Rozkaz Naczelnego Wodza nakazujący wojskom cofanie się najkrótszą drogą na Rumunię i Węgry i podejmowanie walki z sowietami tylko w razie ich ataku lub próby rozbrojenia.

17-18.XI - przekroczenie granicy rumuńskiej przez Prezydenta RP, Naczelnego Wodza i rząd.

18-20.XI - bitwa armii „Kraków” i „Lublin” pod Tomaszowem Lubelskim.

19-27.IX - bitwa wojsk Frontu Północnego pod Zamościem i Tomaszowem Lubelskim.

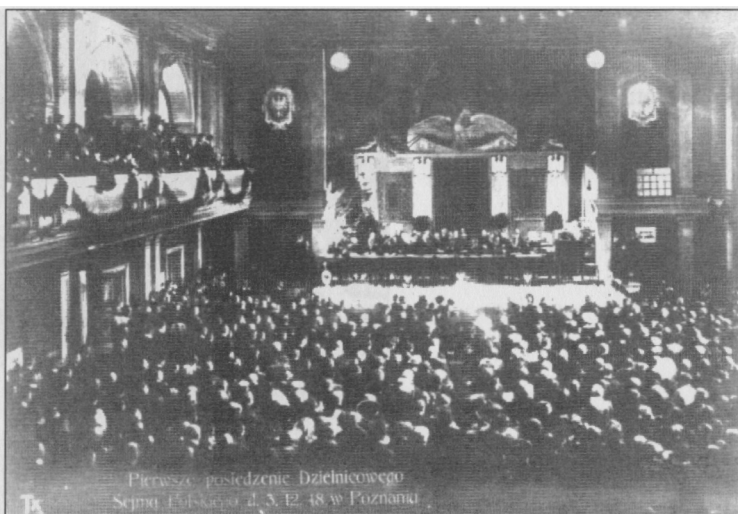
22.IX - przekazanie Lwowa Armii Czerwonej. Rosjanie złamali warunki złożenia broni aresztując żołnierzy i oficerów załogi Lwowa.

27.IX - kapitulacja Warszawy. Powołanie konspiracyjnej Służby Zwycięstwu Polski.

28.IX - kapitulacja Modlina.

2.X - kapitulacja Helu.

3-5.X - bitwa Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” pod Kockiem.

Pierwsze posiedzenie Dzielniczego Sejmu Polskiego (3 grudnia 1918 r.) w Poznaniu, pocztówka.

REPUBLIKA POLSKA.

DEKRET

O WYBORACH DO SEJMU USTAWODAWCZEGO.

Na mocy zatwierdzonej przez mnie odrębnej wyborczej do Sejmu Ustawodawczego zarządzeniem powszechne wybory powołano na

dzień 26 stycznia 1919 r.

Wybory rozpoczną się o godz. 8 rano i trwać będą bez przerwy do 10 wieczorem.

Wybory odbędą się:

- I. Na ziemiach dawnego zaboru rosyjskiego:
- II. Na ziemiach dawnego zaboru austriackiego.

a) ŚLĄSK CIEŚZYŃSKI.

I. Na ziemiach dawnego zaboru rosyjskiego:		II. Na ziemiach dawnego zaboru austriackiego.	
nr	Określenie wyborczych powiatów	nr	Określenie wyborczych powiatów
1.	Nowy Sącz	15.	Bielski i powiat Bielski, Cieplice i Żywiec
2.	Nowy Sącz, Tarnobrzeg, Łowicz, Ostrowiec	16.	Bielski, bez powiatu Cieplice
3.	Nowy Sącz i Tarnobrzeg	17.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
4.	Nowy Sącz, Tarnobrzeg, Ostrowiec, Łowicz	18.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
5.	Opatów i Rykiel	19.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
6.	Chyrowański i Rykiel	20.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
7.	Chyrowański i Rykiel	21.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
8.	Chyrowański i Rykiel	22.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
9.	Chyrowański i Rykiel	23.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
10.	Chyrowański i Rykiel	24.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
11.	Chyrowański i Rykiel	25.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
12.	Chyrowański i Rykiel	26.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
13.	Chyrowański i Rykiel	27.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
14.	Chyrowański i Rykiel	28.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
15.	Chyrowański i Rykiel	29.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
16.	Chyrowański i Rykiel	30.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
17.	Chyrowański i Rykiel	31.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
18.	Chyrowański i Rykiel	32.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
19.	Chyrowański i Rykiel	33.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
20.	Chyrowański i Rykiel	34.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
21.	Chyrowański i Rykiel	35.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
22.	Chyrowański i Rykiel	36.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
23.	Chyrowański i Rykiel	37.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
24.	Chyrowański i Rykiel	38.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
25.	Chyrowański i Rykiel	39.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
26.	Chyrowański i Rykiel	40.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
27.	Chyrowański i Rykiel	41.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
28.	Chyrowański i Rykiel	42.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
29.	Chyrowański i Rykiel	43.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
30.	Chyrowański i Rykiel	44.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
31.	Chyrowański i Rykiel	45.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
32.	Chyrowański i Rykiel	46.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
33.	Chyrowański i Rykiel	47.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
34.	Chyrowański i Rykiel	48.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
35.	Chyrowański i Rykiel	49.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
36.	Chyrowański i Rykiel	50.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
37.	Chyrowański i Rykiel	51.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
38.	Chyrowański i Rykiel	52.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
39.	Chyrowański i Rykiel	53.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
40.	Chyrowański i Rykiel	54.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
41.	Chyrowański i Rykiel	55.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
42.	Chyrowański i Rykiel	56.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
43.	Chyrowański i Rykiel	57.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
44.	Chyrowański i Rykiel	58.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
45.	Chyrowański i Rykiel	59.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
46.	Chyrowański i Rykiel	60.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
47.	Chyrowański i Rykiel	61.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
48.	Chyrowański i Rykiel	62.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
49.	Chyrowański i Rykiel	63.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
50.	Chyrowański i Rykiel	64.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
51.	Chyrowański i Rykiel	65.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
52.	Chyrowański i Rykiel	66.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
53.	Chyrowański i Rykiel	67.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
54.	Chyrowański i Rykiel	68.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
55.	Chyrowański i Rykiel	69.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
56.	Chyrowański i Rykiel	70.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
57.	Chyrowański i Rykiel	71.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
58.	Chyrowański i Rykiel	72.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
59.	Chyrowański i Rykiel	73.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
60.	Chyrowański i Rykiel	74.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
61.	Chyrowański i Rykiel	75.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
62.	Chyrowański i Rykiel	76.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
63.	Chyrowański i Rykiel	77.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
64.	Chyrowański i Rykiel	78.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
65.	Chyrowański i Rykiel	79.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
66.	Chyrowański i Rykiel	80.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
67.	Chyrowański i Rykiel	81.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
68.	Chyrowański i Rykiel	82.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
69.	Chyrowański i Rykiel	83.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
70.	Chyrowański i Rykiel	84.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
71.	Chyrowański i Rykiel	85.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
72.	Chyrowański i Rykiel	86.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
73.	Chyrowański i Rykiel	87.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
74.	Chyrowański i Rykiel	88.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
75.	Chyrowański i Rykiel	89.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
76.	Chyrowański i Rykiel	90.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
77.	Chyrowański i Rykiel	91.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
78.	Chyrowański i Rykiel	92.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
79.	Chyrowański i Rykiel	93.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
80.	Chyrowański i Rykiel	94.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
81.	Chyrowański i Rykiel	95.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
82.	Chyrowański i Rykiel	96.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
83.	Chyrowański i Rykiel	97.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
84.	Chyrowański i Rykiel	98.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
85.	Chyrowański i Rykiel	99.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki
86.	Chyrowański i Rykiel	100.	pow. pow. Chyrowański, Gwoździński i pow. pow. Łowicki

Przebieg wyborczy...
Wybory odbędą się...
Wybory rozpoczną się o godz. 8 rano i trwać będą bez przerwy do 10 wieczorem.

Nawładź Polak
Pilsudski s. p.
Marszałek Sejmu
Thrupit s. p.

Decret o wyborach do Sejmu Ustawodawczego (1919 r.).

Wkroczenie wojsk polskich do Wilna (fot. Jan Bułhak).

St. Kaczor-Batowski - Obrona Lwowa (obraz, mal. 1938).

Wojska polskie w Kijowie (1920 r.).

A.N. Wróg u granic Ojczyzny (1920 r.), litografia.

Tymczasowy Polski Komitet Rewolucyjny (z F. Dzierżyńskim, J. Marchlewskim i F. Konem), Białystok, 1920 r.

E. Bartłomiejczyk, Pożyczka Odrodzenia Polski, 1920 r., litografia.

Górnoślązacy!

J. mają w pamięty dzień Konstancji zerwał się naród górnośląski do broni.
W czasie kilkutygodniowej walki krwawej i ciężkiej lud miał najdroższe w
obronie dla kraju — wolność.

Ma to być nadaremne?

Obradami Reichsrady i Opcjonalistów chcą ukłonić Niemcy ten wielkopolski oddech odrodzonego
narodu górnośląskiego. Obiegu nas mowa: spieracy, przepłacanych, zwałonych do walki z na-
dziej bezkarnego roboczo, mord i gwałtu.

Najpodlejszymi intrygami dyplomatycznymi

starają się Niemcy z drugiej strony umieszczać sprzeczliwie rozwiązanie sprawy górnośląskiej. Najbrutal-
niejszych środków się chwytają, żeby nas obrzucić byzantynizm górnośląskiej — bogatej w kruszcu i węglu,
bo dla nich strata Górnego Śląska znaczy, zaprzestanie roboczo i gwałtu.

Rozczwärtowanie Górnego Śląska,

to jest owoc nieczystych intryg krzyżackich — to zamierzają niektóre sfery koalicyjne. Dają podich pod-
stępem niemieckich kapitalistów, zubożonych na wojnie światowej.

I ludu roboczy!

Cheść patrzeć bezczynnie, jak stacjonują Twój krajem, owocem Twojej długolitej pracy, zdobywym
trudem i potem Twojej czoła?

Cheść się stać **bydłem roboczym kapitalistów niemieckich?**

Cheść znów dostać się w paszary bydły pruskiej, która chce z Ciebie wysłać w ostatniej kropki
krew, która Ci ten — krajowy las chce zgromadzić, co do p. Ja — mówi, **Miślecielem**
i tytu innym bezimiennym bohaterom ludu górnośląskiego,
pomordowanym bezkarnie przez ślepaczy Hoerslinga?

Nie damy się!

Więc do broni — do broni!

W imię Boga i sprawiedliwości!

Obradamy się w szeregach powstających, żeby pomścić nam naszą górnośląską świątynię modli i postęgu
Kto ma bronić — niech spieracy z świętych bóg, kto nie ma — niech ją odda chętnemu.

Jedna myśli w sercach i umysłach naszych:

Wytrwać i zwyciężyć!

Nie damy ziemi skąd nasz ród

Przyślegamy na wszystko to co jest nam święte, że walkę i będziemy o wolność do ostatniej kropki
krew, do ostatniego żołnierza i. Za przegranej huty i kopalnie, dobytek nasz i owoc naszej pracy wydadzimy
w powietrze, niż byśmy mieli wydać je na paśną obcemu wroga.

tak nam dopomóż Bóg!

Bowstańcy z frontu.

Ulotka do mieszkańców Górnego Śląska - Polaków (1921 r.).

WYBORY do SENATU

W myśl art. 56 Ustawy z dnia 28 lipca 1922 r. Okręgowa Komisja Wyborcza n. st. Warszawy podaje do wiadomości publicznej następujące ostatecznie ustalone listy kandydatów do Senatu:

<p>Lista nr 1 Polska Partya Socjalistyczna</p> <p>Lista nr 2 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 3 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 4 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 5 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 6 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 7 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 8 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 9 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 10 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 11 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 12 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 13 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 14 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 15 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 16 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 17 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 18 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 19 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 20 Lewo-Pracownicza</p>	<p>Lista nr 21 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 22 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 23 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 24 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 25 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 26 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 27 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 28 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 29 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 30 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 31 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 32 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 33 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 34 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 35 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 36 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 37 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 38 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 39 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 40 Lewo-Pracownicza</p>	<p>Lista nr 41 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 42 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 43 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 44 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 45 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 46 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 47 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 48 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 49 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 50 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 51 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 52 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 53 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 54 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 55 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 56 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 57 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 58 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 59 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 60 Lewo-Pracownicza</p>	<p>Lista nr 61 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 62 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 63 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 64 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 65 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 66 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 67 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 68 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 69 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 70 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 71 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 72 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 73 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 74 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 75 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 76 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 77 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 78 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 79 Lewo-Pracownicza</p> <p>Lista nr 80 Lewo-Pracownicza</p>
--	---	---	---

Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej (Klasa II, St. Warszawy)
Wacław BORKOWSKI

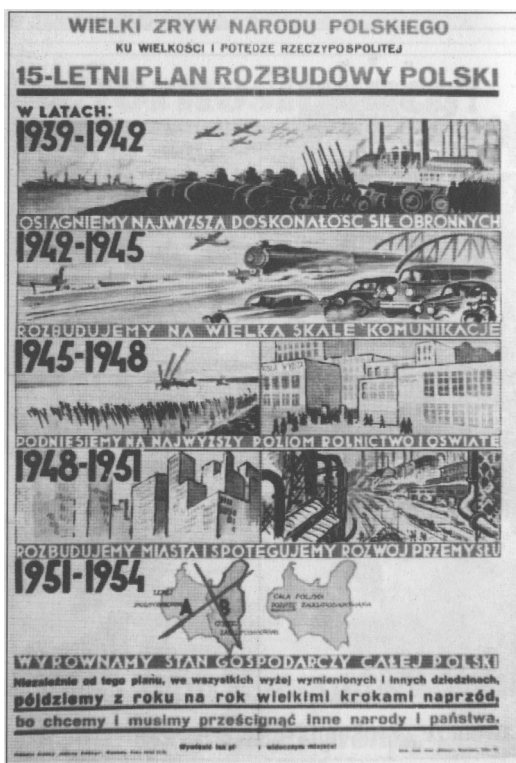
Obwieszczenie Okręgowej Komisji Wyborczej m.st. Warszawy (kandydatury do Senatu, 1922 r.).

Laweta ze zwłokami Nieznanego Żołnierza, 2 listopada 1925 r.

J. Aumiller, Ignacy Mościcki Prezydent RP (brąz, odlew).

A.N., 15-letni plan rozbudowy Polski 1939-1954 (z 1937 r.).

